

Sexualitet i socialt arbete

- En kvalitativ studie av skolkuratorers erfarenheter av arbete med frågor om sexualitet

Av: Camilla Andersson Kljucevic

LUNDS UNIVERSITET
Socialhögskolan

Kandidatuppsats SOPA63
HT 2013

Handledare: Dolf Tops

Abstract

Author: Camilla Andersson Kljucevic

Title: Sexuality in social work – a qualitative study of school counselors experiences of work concerning sexuality

The purpose of this thesis has been to explore how school counselors work with and relate to sexuality in their work with youths. The study is based on qualitative interviews with four school counselors. Based on previous research the subject has been proved to be relatively unexplored, but it has been pointed out that sexuality is an important topic for youths and affects many different aspects of their life. This study has focused on social factors of sexuality. The main results that the study presents are that sexuality is highlighted to be a natural subject matter, but sometimes with a low priority. It is also emphasized that sexuality seems to be a topic that school counselors and students approach with caution. The results further presents that sexuality is a topic that is about much more than sex. Experiences have been highlighted where students have been concerned about questions of identity, normality and expectations related to sexuality. The conclusions reached in this thesis are that it varies how sexuality is included in the school counselors' everyday work. One explanation to this is seen in an inadequate knowledge base. Further, caution of talking about sexuality is explained on the basis that sexuality usually is a private subject. But the theoretical foundations of Michel Foucault and Anthony Giddens, give hope that the role of sexuality in social work may change and that the ability to provide good support to youth on issues of sexuality increase.

Keywords: Sexuality, School counselor, Youths, Identity, Normality

Innehållsförteckning

1	Inledning	4
1.1	Problemformulering.....	4
1.2	Syfte och frågeställningar	5
2	Metod.....	6
2.1	Metodval.....	6
2.1.1	Intervjuns möjligheter och begränsningar	6
2.2	Urval och tillvägagångssätt	7
2.2.1	Avgränsningar	8
2.3	Tillförlitlighet	9
2.4	Etiska ställningstaganden	10
3	Bakgrund och tidigare forskning	10
3.1	Sexualitet – en fråga för välfärdspolitik	11
3.1.1	Kunskap som utgångspunkt.....	11
3.1.2	Skolan som sexualpolitisk arena.....	12
3.2	Skolkuratoren i fokus	13
3.2.1	Sexualitet i skolkurativt arbete	14
3.2.2	Konsekvenser av förhållningssätt.....	14
3.3	Ungdomar och sexualitet	15
3.3.1	Sexualitet inte bara en fråga om sex.....	15
3.3.2	Begränsningar för sexuellt handlingsutrymme	16
3.3.3	Heterosexualitet som norm.....	17
4	Teoretiska utgångspunkter	18
4.1	Foucault, sexualitet och diskursiva praktiker	18
4.1.1	Kontroll och reglering	19
4.2	Giddens och den befriade sexualiteten	20
4.2.1	Nya förutsättningar	20

5	Resultat och analys.....	21
5.1	Sexualitetens relevans i skolkuratvrt arbete.....	22
5.1.1	Skolkuratorerna och deras syn p sexualitet i arbetet.....	22
5.1.2	En naturlig del av liv och arbete.....	23
5.1.3	Ett viktigt men bortprioriterat amne	24
5.2	Arbetets utformning och innehall	26
5.2.1	Ett tredelat uppdrag	26
5.2.2	Trygghet som huvudingrediens	27
5.3	Sexualitet som amne och problemomrade.....	29
5.3.1	Ett mangfacetterat amne	29
5.3.2	Identitet.....	30
5.3.3	Kulturkrockar	31
5.3.4	Normalitet och forvantningar	33
6	Slutdiskussion	34
6.1	En diskurs under forandring	35
7	Litteraturlista	37
8	Bilaga 1.....	41
9	Bilaga 2.....	42

1 Inledning

Sexuality is a central aspect of being human throughout life encompasses sex, gender identities and roles, sexual orientation, eroticism, pleasure, intimacy and reproduction. Sexuality is experienced and expressed in thoughts, fantasies, desires, beliefs, attitudes, values, behaviors, practices, roles and relationships [...] Sexuality is influenced by the interaction of biological, psychological, social, economic, political, cultural, legal, historical, religious and spiritual factors (WHO¹ 2013).

I Världshälsoorganisationens definition av sexualitet framgår detta vara något som är en integrerad del i människors liv, en del av hur den egna identiteten formas, liksom de relationer som människor skapar till varandra och till sin omgivning. Sexuell hälsa beskrivs även vara något som kopplas till såväl fysiskt som psykiskt välmående, vilket främjas genom frånvaron av sjukdomar och våld, men också av att erkännas sexuella rättigheter och bli respekterad i sin sexualitet (WHO 2013). Sexualitet är således vad denna uppsats fördjupar sig i. Ämnet beskrivs ofta tillhöra något av det mest privata för människor (Lewin & Fugl-Meyer 1998; Giddens 1995). Det kan vara en källa till lust och till njutning, men också en källa till osäkerhet, sjukdomar, trakasserier och våld (Ambjörnsson 2010; FHI 2011; Socialstyrelsen 2011). Då sexualitet kan betraktas som en viktig och omfattande del i människors liv har det i denna uppsats ansetts vara relevant att fördjupa förståelsen för vilken roll frågor om sexualitet kan ha i socialt arbete. Mer specifikt har fokus riktats mot hur socionomen på skolan, d.v.s. skolkuratoren, bemöter och hanterar frågor om sexualitet i sitt arbete, vilket därför även leder in på en fördjupning av vilken betydelse sexualitet kan ha i ungdomars liv.

1.1 Problemformulering

Sexuell och Reproductiv Hälsa och Rättigheter (SRHR) är ett hälsoområden som FN betonar vara viktigt i arbetet för befolknings- och fattigdomsfrågor (UN² 2013), och i Sverige menar Statens Folkhälsoinstitut (FHI) att sexualitet och arbetet med SRHR handlar om att främja människors livskvalité. Detta inkluderar rätten att själv bestämma över sin kropp och sexualitet. I rapporten *Sexualitet och reproductiv hälsa* (FHI 2011) lyfts det fram att hälsofrämjande arbete behöver sträva efter att uppfylla kriterier om självbestämmande, egenvärde och välbefinnande samt efter att minska riskfyllda konsekvenser som könssjukdomar, oönskade graviditeter, diskriminering, sexism och sexualbrott. Som ett led i detta arbete framhävs bl.a. tillgång till rådgivning och stöd i frågor om sexualitet vara viktigt.

---

¹ World Health Organization

² United Nations

Ungdomar är en av de målgrupper som FHI lägger tyngd vid för frågor om SRHR och i det hälsofrämjande och förebyggande arbetet beskrivs Ungdomsmottagningar och skolor vara av stor betydelse. Skolornas sex- och samlevnadsundervisning är ett moment i detta, men även skolornas elevhälsa påtalas ha en betydande roll. Däremot menar FHI att elevhälsan behöver bli bättre på att identifiera ungdomars problem som är kopplade till frågor om sexualitet, samt att bemöta HBT-personer³ och de situationer dessa ungdomar kan komma att ställas inför (FHI 2011). Svenska forskare har även lyft fram att sexualitet har en betydande roll för ungdomars föreställningar om vad som är normalt, vilket är en del av vad som i vissa fall begränsar deras handlingsutrymme och påverkar förhållandet av deras identitet (Ambjörnsson 2010; Forsberg 2007). Samtidigt som problem kopplade till sexualitet ibland uppstår, efterlyser forskare ett öppnare samtalsklimat kring frågor om sexualitet inom socialt arbete och det påtalas att det finns en utbredd osäkerhet kring hur aspekter av sexualitet ska hanteras i praktiskt arbete (DePaul, Walsh & Dam 2009; Knutagård 2007; Trotter et al. 2009). Att ta utgångspunkt i ett sex-positivt förhållningssätt inom socialt arbete menar Williams, Prior och Wegner (2013) därför skulle kunna leda till en minskning av sociala problem kopplade till sexualitet. Med detta menar dem att frågor om sexualitet behöver bemötas och fokus läggas på kommunikation och öppenhet i försök att förebygga sexism, homofobi och sexualbrott.

Med utgångspunkt i den krock som därmed uppstår mellan betydelsen sexualitet framhävs ha för ungdomar, den osäkerhet som forskare menar finns hos socionomer i bemötandet av frågor som rör sexualitet och det uttalade behovet av att skolans elevhälsa fokuserar på frågor kring sexualitet, tar denna uppsats sitt avstamp.

1.2 Syfte och frågeställningar

Syftet med denna uppsats är att undersöka hur ett urval av skolkuratorer arbetar med och tänker kring sexualitet i förhållande till sitt arbete. Frågeställningar som vidare kommer att utforskas för att uppnå detta syfte är följande:

- Vilken relevans anses sexualitet ha i skolkuratorernas arbete och hur arbetar de med området?
- Vilka problem och situationer i förhållande till sexualitet kan identifieras i mötet mellan skolkuratorer och ungdomar?
- Hur kan sexualitetens betydelse för skolkuratorivt arbete förstås och förklaras?

---

³ Homo-, bi-, och transpersoner

2 Metod

I detta avsnitt presenteras tillvägagångssättet för den genomförda studien. Vilken kunskap som är möjlig att få fram är något som är beroende av den forskningstradition forskaren förhåller sig till. Denna studie har genomförts utifrån kvalitativ metod och med en socialkonstruktivistisk ansats. Detta innebär att intresset riktats mot att få ta del av subjektiva erfarenheter med utgångspunkt i att verklighet och sociala företeelser, så som sexualitet, förstås som föränderliga och konstruerade (Bryman 2011). Utgångspunkten i den kvalitativa forskningstraditionen och socialkonstruktivism är därmed faktorer som har påverkat forskningsprocessens genomförande bl.a. gällande metod- och teorival.

2.1 Metodval

Den metod som använts för att uppfylla syftet om att undersöka sexualitetens roll i skolkurativt arbete är semistrukturerade intervjuer. Denna kvalitativa form av intervju ger stor möjlighet till flexibilitet och fokus läggs på intervjupersonens beskrivning och förståelse av sin situation och omgivning. Det är vad intervjupersonen upplever som relevant som ska stå i centrum (Bryman 2011). På så sätt har den semistrukturerade intervjun gett möjlighet till svar på de frågeställningar som för denna uppsats formulerats då metoden är ett användbart verktyg för studier där det finns tydligt fokus i det som undersöks och när svar söks till relativt specifika frågeställningar. Om forskarens syfte istället är att mer allmänt utforska ett område beskrivs den ostrukturerade intervjun vara ett bättre redskap då mer fokus läggs vid det som intervjupersonen väljer att berätta (Bryman 2011). Det skulle kunna argumenteras för att den ostrukturerade intervjun hade varit ett bättre verktyg för denna studie då den syftar till att bredda kunskapen om hur en viss målgrupp arbetar med ett specifikt, men relativt outforskat ämne. I relation till att denna studie däremot sökt svar på specifika aspekter av hur kuratorer arbetar med och tänker kring sexualitet, har den semistrukturerade intervjun bedömts vara ett bättre redskap.

2.1.1 Intervjuns möjligheter och begränsningar

Det finns flera metoder som är användbara inom kvalitativ forskning och som beroende på hur forskningsproblemet är formulerat kan stå som alternativ till intervjumetoden. Utifrån andra metoders fördelar kan det också vara lättare att se intervjuns begränsningar. Exempelvis skulle observationer kunna ge möjlighet till att *betrakta* hur kuratorn arbetar utifrån ett visst perspektiv, istället för att *höra* utsagor om hur det går till. Då skolkuratorns arbete består av

flera olika arbetsuppgifter, har däremot sexualitet förmodats vara ett ämne som inte aktualiseras i alla sammanhang. Därför skulle en sådan metod vara ineffektiv för den aktuella studien, vilket även Bryman (2011) påtalar då det som det forskas om inte nödvändigtvis aktualiseras på daglig basis. Ytterligare en metod som inledningsvis övervägdes var fokusgrupper. Fördelen med denna metod är att deltagarna genom att höra andras åsikter och följdfrågor, får möjlighet att modifiera sina svar och eventuellt fördjupa och förtydliga vad de menar (Bryman 2011). Denna metod skulle kunna tänkas ha gett mer dynamik i samtalet kring sexualitet. Med anledning av studiens tidsram och svårigheter som skulle kunna uppstå i att på kort tid samordna utspridda yrkespersoner, valdes även fokusgruppen bort som metod.

Med fokus riktat mot den semistrukturerade intervjuens förtjänster är flexibilitet viktigt att nämna. Flexibiliteten har bl.a. att göra med utrymmet forskaren har i att ställa följdfrågor och fördjupa sig i olika ämnen under intervjun oberoende av den förberedda intervjuguiden (Ahrne & Svensson 2011; Bryman 2011). Genom denna flexibilitet har det vid de genomförda intervjuerna funnits möjlighet att fokusera tiden på vad informanterna velat berätta istället för att fokus legat på det som förmodats kunna bli relevant, vilket förberetts i intervjuguiden. Den semistrukturerade intervjuens flexibilitet kan därmed förstås som en neutraliserande faktor i dilemmat som Bryman (2011) menar kan uppstå då forskaren formulerar frågor utifrån vad denna vill veta, men med en önskan om att få svar utifrån intervjupersonens perspektiv.

Samtidigt som intervjun tillkännages som en metod med många möjligheter lyfts det fram att den utifrån ett socialkonstruktivistiskt förhållningssätt är präglad av sitt språkliga och sociala sammanhang. Därför kan det för forskaren krävas reflektion kring hur intervjupersonen förstått det ämne som behandlas under intervjun och vad personen faktiskt valt att berätta om i förhållande till detta (Ahrne & Svensson 2011; Bryman 2011). Även Meeuwisse et al. (2008) beskriver intervjupersoner som medskapare i studier de deltar i genom svar på tematiska och öppna frågor. Utifrån en socialkonstruktivistisk ansats är intervjun därför att betrakta som ett samtalstillfälle där intervjupersonens svar är konstruerade i förhållande till hur forskaren har konstruerat frågor. Därmed är det aktuella intervjumaterialet att betrakta som ett resultat av det specifika samtalstillfället, och inte som fullständiga sanningar över sexualitetens roll i skolkuratorernas arbete.

2.2 Urval och tillvägagångssätt

Med anledning av att sexualitet har stor betydelse för många ungdomar under tonåren, och att det vid denna tid är många som börjar utforska sin sexualitet (Häggström-Nordin, Magnusson

& Berg 2009; Tikkanen, Abellson & Forsberg 2011), har det i denna studie valts att rikta fokus mot skolkuratorer som arbetar med elever i högstadie- och gymnasieskolan. Urvalet har därför varit målstyrt utifrån att det är en specifik yrkesperson som intresset riktats mot att intervjua (Bryman 2011). Då det från flera håll påtalats att det hos socionomer finns en osäkerhet i att bemöta frågor om sexualitet i praktiskt socialt arbete (DePaul et al. 2009, Knutagård 2007; Trotter et al. 2009; Williams et al. 2013) har det i studien framförallt varit av intresse att få fram röster kring hur frågor om sexualitet bemöts. I urvalsprocessen har det därför inte funnits någon strävan efter att få en spridning i urvalsgruppen gällande ålder, kön eller antal år i tjänst. Att analysera hur sådana skillnader mellan informanterna eventuellt påverkar arbetet har heller inte utifrån studiens forskningsproblem syftats att undersökas. Därmed har det målstyrda urvalet kombinerats med ett bekvämlighets- och tillfällighetsurval där ett informationsbrev (se bilaga 1) mejlats ut till ett antal skolkuratorer från olika skolor och kommuner, vilket slutligen resulterat i fyra genomförda intervjuer.

De deltagande skolkuratorerna är anställda i olika kommuner och samtliga har erfarenheter från arbete på både högstadie- och gymnasieskolor och har arbetat ungefär lika länge som kuratorer. Ahrne och Svensson (2011) skriver att urval bl.a. kan göras utifrån likhet i urvalsgruppen då resultatets beskrivning bli säkrare, eller utifrån skillnad då det finns större möjlighet att utesluta att resultatet beror på specifika omständigheter i en särskild miljö. Den aktuella urvalsgruppen kan således till viss del sägas uppfylla båda dessa aspekter, med hänsyn till att undersökningen omfattar fyra olika skolor, i olika kommuner, men där informanterna har liknande arbetslivserfarenhet från kuratorsyrket.

Under intervjuerna har en intervjuguide använts (se bilaga 2). Precis som det beskrivits gällande den semistrukturerade intervjun, har dessa i huvudsak utgått från intervjuguiden, men gett utrymme för följdfrågor och fördjupningar. Alla frågor har inte ställts, men i olika sammanhang ändå besvarats av informanterna i förhållande till andra frågor. Den kortaste intervjun varade i ca 45 minuter och den längsta strax över en timme. Detta har gett ett stort material att arbeta med i utforskningen av studiens syfte. Intervjuerna har transkriberats och materialet sedan kodats. Inledningsvis utifrån de teman som intervjun cirkulerat kring, vilka sedan lett till ytterligare koder utifrån mer specifika teman som återkommit i intervjuerna och som bidragit till analysens uppbyggnad (jmf. Jönson 2010).

2.2.1 Avgränsningar

I syfte att ge den genomförda studien fokus och möjlighet att genomföras enligt tidsram och omfång har fokus riktats mot sociala faktorer av sexualitet snarare än fysiska. Därför har

intervjuer och övrigt material i huvudsak kretsat kring vad sexualitet kan associeras till, hur sexualitet påverkar psykosociala aspekter av ungdomars liv, och därmed hur skolkuratorerna arbetar med området och de problem och situationer som kan uppstå.

2.3 Tillförlitlighet

Att skapa tillförlitlighet för en studie är ett viktigt moment i ett forskningsprojekt. Även om det tidigare nämndes att det aktuella intervjumaterialet är ett resultat av sitt kontextuella sammanhang kan tillförlitlighet skapas även i studier med en socialkonstruktivistisk ansats. Bryman (2011) hänvisar till Guba och Lincoln (1995), vilka menar att tillförlitlighet inom kvalitativ forskning bäst diskuteras utifrån trovärdighet, överförbarhet, pålitlighet och möjligheten till att konfirmera resultat. Deras utgångspunkt är att dessa begrepp går i linje med att det finns flera möjliga beskrivningar av verkligheten, vilket går hand i hand med denna studies socialkonstruktivistiska utgångspunkt.

I förhållande till den genomförda studien kan *trovärdigheten* stärkas av att det står klart att studien gått till på så sätt som det anges och att det finns en överensstämmelse mellan syftet, materialet och de slutsatser som presenteras (Bryman 2011). Enligt Ahrne och Svensson (2011) skapas trovärdighet också genom transparens, d.v.s. att det redogörs för hur forskningsprocessen gått till för att ge läsaren möjlighet att ta del av olika val som gjorts och varför. Denna transparens är även det som Guba och Lincoln menar skapar *pålitlighet* (Bryman 2011). Därför finns det en beskrivning av den aktuella studiens urval, informanterna, hur materialet har kodats och vilka teoretiska utgångspunkter som det tolkats genom. Vad Guba och Lincoln benämner som *överförbarhet*, kan även kallas generaliserbarhet, och frågan som betonas är huruvida resultaten kan överföras till andra miljöer än just den som studerats samt relevansen för det som studerats (Ahrne & Svensson 2011; Bryman 2011). I den aktuella studien kan frågan om generaliserbarhet kopplas till möjligheten att resonera kring resultatens relevans för skolkuratorer i allmänhet, eller socionomer inom olika verksamheter. Gällande att *konfirmera* resultat påtalas att forskaren har i uppdrag att försöka tydliggöra att dessa inte medvetet styrts av egna värderingar (Bryman 2011). Därför har det under intervjuerna bl.a. ställts följdfrågor i syfte att få tydligare beskrivningar av situationer. Detta för att analysen skulle kunna bygga på skolkuratorernas erfarenheter och inte på antagande och missförstånd.

2.4 Etiska ställningstaganden

Under forskningsprocessens gång har det blivit aktuellt att reflektera och förhålla sig till en rad etiska frågor. En av dessa som varit viktig att hantera är i relation till att forskning påverkas av vem forskaren är, då denne precis som alla andra, har sitt sätt att förstå, tolka och värdera omvärlden på, vilket därför kan påverka förhållningssättet till den egna forskningen. Precis som tillförlitlighet kan skapas genom att låta läsaren få insyn i forskningsprocessens olika delar och val som gjorts, förklaras detta också vara ett sätt att förhålla sig etiskt till sin forskning (Ahrne & Svensson 2011; Bryman 2011).

Ett särskilt förhållningssätt har krävts i relation till de intervjupersoner som valt att ställa upp, varav informations-, samtyckes-, konfidentialitets-, och nyttjandekravet har beaktats utifrån hur dessa beskrivs av Vetenskapsrådet (2002). I informationsbrevet som inledningsvis skickades ut informerades skolkuratorerna om dessa principer. Även vid mötet för intervju har de tillfrågats om eventuella oklarheter. Principen om konfidentialitet har även särskilt beaktats i analysen. Här har vissa uppgifter som ansetts vara särskilt utmärkande, och vilka skulle kunna röja någon av informanternas identitet, uteslutits i uppsatsen. Vidare kan anonymiseringen av skolkuratorerna ha tjänat ett syfte i fråga om att skapa ett tryggare samtalsklimat kring sexualitet, ett ämne som kan uppfattas särskilt känsligt och som ofta betraktas som något privat (Lewin & Fugl-Meyer 1998, Giddens 1995).

En intervju kan också förstås som ett asymmetriskt möte där forskaren leder samtalet och informanten bidrar med information. Meeuwisse et al (2008) skriver att denna asymmetri särskilt uppstår vid möte med utsatta grupper, vilket skolkuratorer inte i detta fall anses vara. Däremot har det ansetts finnas ett behov av att visa hänsyn och respekt till de som deltagit oavsett vilka de varit, något även Ahrne och Svensson (2011) påtalar vara en viktig aspekt av intervjusituationen. Detta med anledning av att informanterna, tagit sig tid för intervju, delat med sig av sina erfarenheter och möjliggjort denna uppsats.

3 Bakgrund och tidigare forskning

Detta kapitel utgörs inledningsvis av en presentation av hur arbetet kring Sexuell och Reproductiv Hälsa och Rättigheter (SRHR) ser ut framför allt i Sverige. Därefter kommer en beskrivning av skolkuratorns arbete vilken följs av en framställning av vad tidigare forskning sagt om sexualitetens betydelse inom socialt arbete. Sista delen i detta avsnitt fokuserar på vad tidigare forskning kommit fram till gällande ungdomar och sexualitet, vilket ger en bild av att sexualitet handlar om mycket mer än sex.

3.1 Sexualitet – en fråga för välfärdspolitik

Arbetet kring SRHR ser olika ut runt om i världen och FHI framhåller att framgångsrikt arbete kräver arbete på flera samhällsnivåer. Vad det behöver arbetas med är bl.a. förebyggandet av spridning av könssjukdomar, oönskade graviditeter och sexuellt våld, varav kunskapsspridning om risker och rättigheter anges vara ett sätt att bidra till arbetet (FHI 2011). Dessa konsekvenser av sexualitet har även av FN kopplats till frågor om fattigdom och en befolkningskonferens i Kairo 1994 resulterade i att 179 länder enades om att det fanns ett behov av att koppla befolknings- och fattigdomsfrågor till sexualitet och reproduktion. Under konferensen betonades och erkändes således att SRHR skapar förutsättningar för ekonomisk och social utveckling, vilket ledde till flera länders utveckling av sexualupplysning, tillgång till preventivmedel, och arbete för en minskning av mödradödlighet (RFSU⁴ 2010a). För att främja effektivt arbete för SRHR beskrivs faktorer som sjukvård, utbildning och lagstiftning vara av betydelse, och samhällets arbete kring området beskrivs påverka människors syn på sexualitet (FHI 2011). Några viktiga milstolpar i arbetet har i Sverige varit ungdomsmottagningars framväxt, obligatorisk sex- och samlevnadsundervisning sedan år 1955, förbud mot våldtäkt inom äktenskap år 1965, möjligheten till fri abort år 1975 och den könsneutrala äktenskapslagen som kom år 2009 (RFSU 2010b).

3.1.1 Kunskap som utgångspunkt

En viktig utgångspunkt för att bedriva hälsofrämjande och förebyggande arbete på sexualitetsområdet beskrivs vara att utgå från människors faktiska sexualvanor (Lewin & Fugl-Meyer 1998; Tikkanen et al. 2011). Olika sexualitetsstudier har därför bidragit till en ökad förståelse av sexualitet, men också till kopplingen mellan sexualitet, hälsa och välmående. Ett tidigt bidrag var Alfred Kinseys sexualitetsstudier vilka beskrivs som den moderna sexualitetsforskningens genombrott. Publiceringen av rapporterna *Sexual behaviour in the human male*, 1948, och *Sexual behaviour in the human female*, 1953, medförde att människors sexuella erfarenheter blev allmän kunskap, vilket bidrog till förändring av människors attityder till sex samt deras sexuella handlingar. Mot Kinsey riktades dock en del kritik. Bl.a. kritiserades han av människor som ansåg det vara befängt och motbjudande att hävda att sexualitet kunde frikopplas från känslor, moral och sociala konventioner. Kinseys resultat presenterades under en tidsperiod i USA då sexualiteten på olika sätt reglerades genom lagar, vilket han menade gav upphov till okunskap och myter (Månsson 2012).

---

⁴ Riksförbundet för sexuell upplysning

Sexualitetsstudier har även genomförts i Sverige. Med anledning av att kunna ha ett kunskapsunderlag att utgå ifrån vid formandet av insatser för att främja sexuell hälsa genomfördes år 1996, på uppdrag av FHI, en studie över befolkningens sexualvanor. Resultaten publicerades i rapporten *Sex i Sverige*, vari sexualitet beskrivs vara något som kan ”främja och hämma utvecklingen av personlig identitet, välbefinnande och fysisk och psykisk hälsa” (Lewin & Fugl-Meyer 1998:14). I rapporten framhävs också en dubbelhet ifråga om att studera sexualitet, men är tydlig med vilket syfte det tjänar för såväl individ som samhälle.

Sexualiteten hör till det mest privata i människors liv: en människas sexualliv är hennes eller hans privatsak. Det måste respekteras. Men individens sexualitet och sexuella beteende är samtidigt också en angelägenhet för samhället och staten. Sedan århundraden har staten ingripit i sina undersåtars sexualliv genom till exempel lagstiftning och statskyrka, och enskilda människors sexuella liv vävs in i socialpolitiska, bostadspolitiska och familjepolitiska ställningstagande (Lewin & Fugl-Meyer, 1998:15).

Medan *Sex i Sverige* undersöker människors sexualvanor i åldrarna 18-74, har *UngKAB09* haft fokus på ungdomar och undersökt kunskaper, attityder och beteende i förhållande till sex. Studien genomfördes på initiativ från Socialstyrelsen och även i detta fall var anledningen att det skulle finnas kunskapsunderlag att utgå ifrån vid planerandet av insatser som skulle möta ungdomars faktiska behov och situation (Tikkanen et al. 2011).

3.1.2 Skolan som sexualpolitisk arena

Som ett led i att arbeta för ungas SRHR har skolan lyfts fram som en viktig arena. I likhet med den forskning som visar på socionomers osäkerhet kring ämnet har kritik riktats mot kvalitén på skolornas sex- och samlevnadsundervisning. Av FHI har det därför uttryckts ett behov av att utvärdera hur sex- och samlevnad som kunskapsområde förmedlas inom lärarutbildningar. Detta för att det är en faktor som påverkar den kunskap som förmedlas till unga inom skolan (FHI 2011; Knöfel Magnusson & Olsson 2005; Nilsson 2009). Skolan beskrivs därmed utgöra en viktig funktion för det politiska arbetet för SRHR och ha betydelse för ungas attityder, beteenden och risktagande i förhållande till sexualitet (FHI 2011). Som tidigare nämnts betonas även att skolans elevhälsa, vilken kuratorn är en del av, har en betydande roll i det främjande och förebyggande arbetet. Det påtalas att det här finns god potential för att arbeta med frågor relaterade till sexualitet, men att denna potential behöver tillvaratas på ett bättre sätt (FHI 2011). Även Socialstyrelsen (2011) menar att elever ska

kunna vända sig till skolkuratoren för att få psykosocialt stöd i ”livsstilsrelaterade frågor”, vilket inkluderar frågor om sexualitet.

3.2 Skolkuratoren i fokus

I skollagen (2010:800) 1kap. 8§ uttrycks att alla barn och unga ska ha tillgång till utbildning oavsett bakgrund samt att elevers lika rättigheter och möjligheter ska främjas i skolmiljö. Skolan har därmed ett ansvar för att uppmärksamma och stötta de elever vars situation försvårar inlärning. Skolan ska utgöra en trygg miljö för barn och unga att vistas, arbeta och utvecklas i och där det bedrivs förebyggande arbete mot mobbing, kränkningar och trakasserier (D-Wester 2005). Idag regleras i skollagen 2 kap. 25§ att det på alla skolor ska finnas tillgång till en kurator vars syfte är att bidra med psykosocial kompetens inom elevhälsan, vilken också ska tillgodose medicinsk, psykologisk och specialpedagogisk kompetens. Elevhälsan ska i huvudsak arbeta hälsofrämjande och förebyggande, detta då elevers hälsa betraktas som en betydande förutsättning för elevers lärande och utveckling (Backlund 2007).

Då skolkuratoren står i fokus i denna uppsats ska några mer specifika ord nämnas om det arbete kuratorn utför på skolor. Kuratorsverksamheten inom skolan regleras eller definieras inte i någon större utsträckning varken i lag eller i styrdokument, vilket därför ger stor frihet för den enskilde kuratorn att utforma sitt arbete (Backlund 2007). Dessutom beskrivs skolkuratoren vara en svårdefinierad yrkesroll som utför ett komplext arbete, vilket varierar mellan individ-, grupp-, och organisationsnivå. Arbetet kan bestå av enskilda samtal med elever, arbete med tjej- och killgrupper, förebyggande arbete för en trygg skolmiljö, och kontakt med myndigheter som socialtjänsten i olika ärenden (Backlund 2007; D-Wester 2005). Kuratorn beskrivs också kunna vara delaktig i olika former av utvecklingsarbete på skolorna, däribland för alkohol-, narkotika-, och tobaksundervisning, mobbningsarbete, krisarbete och utformning av sex- och samlevnadsundervisning (D-Wester 2005).

Gällande de enskilda elevkontakter som kuratorn har beskrivs orsaken till dessa kunna delas in i följande områden: hälsa, inlärning, relationer och social situation. Kontakten kan starta på initiativ från eleven själv eller på initiativ från kurator, föräldrar och lärare. Som de olika områdena signalerar kan kuratorskontakten grunda sig i en mängd orsaker så som nedstämdhet, stress, självskaumbeteende, utsatthet för mobbing, misshandel eller sexuella övergrepp, konflikter med kamrater eller hemma, missbruksproblem, hedersproblematik, kärleksbekymmer etc. Andra anledningar till varför en kuratorskontakt kan upprättas är p.g.a.

identitetsproblem med funderingar kopplade till kön, härkomst eller kultur. Det finns därmed en mängd anledningar till varför kuratorn har kontakt med elever, anledningar som kan påverka skolsituationen eller den psykosociala situationen i övrigt (D- Wester 2005).

3.2.1 Sexualitet i skolkurativt arbete

Sexualitetens roll och betydelse för socialt arbete är ett ämne som är blygsamt utforskat, och flera av de forskare som behandlar ämnet menar att det ofta är ett frånvarande perspektiv i praktiskt arbete (DePaul et al. 2009; Williams et al. 2013). Dessutom lyfter Backlund (2007) fram att elevvårdsarbete och kuratorers arbete är ytterligare områden som inte ägnats mycket forskning. Samtidigt påtalas det att socialt arbete i allmänhet, och därmed också skolkurativt arbete, på flera sätt kan gynnas av att frågor om sexualitet ges större utrymme. Williams et al. (2013) menar att ett öppet samtalsklimat kring sexualitet skulle kunna minska förekomsten av sociala problem kopplade till området. De menar bl.a. att ett öppet förhållningssätt skulle kunna vara till hjälp både för de personer som blivit utsatta för sexualbrott, liksom vid behandling av de personer som utövat denna form av brott. De menar också att det kan vara till hjälp vid möten med individer som är osäkra över sin sexuella identitet eller på sin sexuella förmåga. I sin tur menar DePaul et al. (2009) att skolkuratorn har potential att arbeta med sexualitetsfrågor med enskilda elever såväl som på ett övergripande sätt i skolan utifrån de verktyg denne fått med sig från sin utbildning. Däremot poängterar de att kunskap om risk- och skyddsfaktorer i fråga om sexualitet är ett viktigt verktyg för ett effektivt arbete.

3.2.2 Konsekvenser av förhållningssätt

Som tidigare nämnts handlar sex-positivitet om öppenhet, kommunikation och acceptans. Motsatsen beskrivs vara att ha ett sex-negativt förhållningssätt vilket istället fokuserar på riskerna kring sexualitet och snarare tystar ner samtalet kring det, vilket riskerar att leda till sexism och homofobi (Williams et al. 2013). Artikelförfattarna skriver att:

A sex-positive approach is about allowing for a wide range of sexual expression that take into account sexual identities, orientations, and behaviors; gender presentation; accessible health care and education; and multiple important dimensions of human diversity (Williams et al. 2013:273).

På detta sätt menar de att det sex-positiva förhållningssättet går hand i hand med WHO:s definition av sexualitet och de faktorer som i denna menas påverka sexualitet, d.v.s. biologiska, psykologiska, kulturella, sociala, ekonomiska, politiska, legala, etiska, historiska,

religiösa och spirituella faktorer. Därför påtalas relevansen av att närma sig frågor om sexualitet på ett icke-dömande och respektfullt sätt.

Williams et al. (2013) ser även en risk i att om sexualitet diskuteras utifrån ett tabubelagt perspektiv riskerar en att reglera individens möjligheter, samt marginalisera grupper som utövar sexualitet på särskilda sätt. Till exempel beskrivs det att unga kan få höra hos stödjanser de sökt sig till, att attraktion till någon av samma kön är något som tillhör ”den förvirrade ungdomstiden” (Berg 2009a). Även DePaul et al. (2009) skriver att många homosexuella ungdomar inte vågar ”komma ut”, vilket bl.a. kopplas till att det i skolan finns risk för att bli utsatt för trakasserier. Som en följd av detta framhävs homosexuella ungdomar i större utsträckning än heterosexuella ungdomar hoppa av skolan, bli deprimerade eller börjar skada sig själva. Däremot påtalas det att stödjande skolpersonal kan ha stor effekt för känslan av att vara trygg, likaså genom att skolan bedriver aktivt arbete för att främja en trygg skolmiljö för alla elever. Skolkuratorns beskrivs ha en viktig roll i arbete med grupper för att minimera homofobiska åsikter, liksom att i individuella samtal ha en stödjande roll för enskilda ungdomar, varav kuratorns förhållningssätt till sexualitet beskrivs ha en betydande roll (DePaul et al. 2009; Fontaine & Hammond 1996).

3.3 Ungdomar och sexualitet

Medan det i ovanstående text fokuserats på skolkuratorns roll och hur denne kan arbeta med frågor om sexualitet presenterar nedanstående text forskning kring den betydelse sexualitet kan ha för ungdomar. Det finns svenska studier som lyft fram att sexualitet är en fråga som handlar om mer än sex och som kan ha andra konsekvenser än fysiska. De principer som nedan redogörs för gällande sexualitetens bredd, begränsningar i handlingsutrymme och konsekvenser av heteronormativitet återkopplas det senare till i analysen.

3.3.1 Sexualitet inte bara en fråga om sex

I studien *I en klass för sig* (Ambjörnsson 2010) undersöks hur feminina genuspositioner skapas, där faktorer som klass och sexualitet visar sig vara av stor betydelse för konstruerandet av kvinnlighet. I denna antropologiska studie har Ambjörnsson (2010) genom deltagande observation följt två gymnasieklasser under ett års tid, och iakttagit hur genuskonstruktioner varit starkt sammankopplat med ideal, föreställningar om manligt och kvinnligt, samt till tjejernas sexuella ageranden. Bl.a. skrivs det om tjejernas strävan att bli heterosexuellt attraktiva och att de därför agerar utifrån en sådan önskan. Detta visar sig ha

betydelse för allt från klädsel, sminkning, och hur de pratar och beter sig i olika sammanhang, vilket bl.a. påverkas av om killar är närvarande eller inte (Ambjörnsson 2010). I studien *Brunetter och Blondiner* (Forsberg 2007) påtalas även kultur och etnicitet vara faktorer som påverkar sexualitet, vilket framgår i Forsbergs samtal med tonårstjejer, bosatta i Sverige men med etniska och kulturella rötter i olika delar av världen. Utifrån dessa samtal lyfter Forsberg (2007), i likhet med Ambjörnssons (2010) studie, att de deltagande tjejernas sexuella förhållningssätt och ageranden påverkas av förväntningar och hänsyn till killar, kompisar, föräldrar, den etniska och kulturella bakgrunden, religion etc. Uppgifter om att sådana faktorer påverkar sexualitet är likaså något som lyfts fram av Berg (2009b) och Hammarén (2009) vilka har intervjuat unga killar.

3.3.2 Begränsningar för sexuellt handlingsutrymme

I de ovan nämnda studierna lyfts således olika aspekter fram som betonar hur tankar kring sexualitet formar ungdomars ageranden. Bl.a. talar tjejerna i Forsbergs (2007) studie om att det är viktigt att uppfattas som fina flickor, att vara respektabla. Samtidigt menar de att de inte heller vill bli betraktade som pryda eller tråkiga. En sådan balansakt skriver också Ambjörnsson (2010) om och menar att tjejerna varken vill betraktas som oattraktiva och okvinnliga eller som allt för sexuellt tillgängliga och riskera att bli kallade för ”hora”. Rädslan för ryktesspridning är således något som i båda studierna framhävs vara en av de faktorer som påverkar ungdomars sexuella handlingsutrymme. Även tankar kring vem en är tillsammans med är något som i vissa fall visar sig vara styrt av tankar kring hur den egna statusen kommer betraktas av andra. Samtidigt anses faktumet att ha en partner ge omgivningen signaler om att vara lagom sexuellt tillgänglig och minskar därmed risken att betraktas som ”pryd” eller ”slampa” (Ambjörnsson 2010). För tjejerna i Forsbergs studie framgår också att oskulden för många av dem är något som förknippas med att vara en ”fin” flicka. För några av tjejerna betraktas även oskulden ha en symbolisk funktion inför bröllopsnatten, dels för dem själva, dels för föräldrarna, släkten och den tilltänkta maken (Forsberg 2007).

Tjejerna från bägge studierna ger således en bild av en verklighet som för dem innebär ett sökande efter balans för att bygga upp ”rätt” rykte. Samtidigt framgår tankar kring att olika regler gäller beroende på faktorer som kön och etnicitet. Tjejerna som Forsberg (2007) talar med gör till exempel en skillnad mellan svenska och utländska tjejer med hjälp av termerna ”blondin” och ”brunett”. Tjejerna menar att det ofta finns en skillnad i hur de, ”brunetterna”, tänker kring och förhåller sig till sexualitet, varav ”blondiner” uppfattas ha en mer tillåtande syn på sexualitet med ett friare handlingsutrymme. Dessa tankar stämmer även överrens med

vad Hammarén (2009) lyfter fram om de invandrarkillar han intervjuat, vilka uttryckt att de vill betraktas som sexuellt respektabla och har tankar kring att det finns en skillnad mellan dem och de sexfixerade svenska killarna.

3.3.3 Heterosexualitet som norm

När det gäller skillnader mellan killar och tjejer framgår det i Ambjörnssons (2010) och Forsbergs (2007) studier att killar anses ha ett bredare sexuellt handlingsutrymme än tjejer. Forsberg (2007) menar att tjejerna talar om sexualitet utifrån en könsdiskurs där det finns olika föreställningar kring hur personer av olika kön bör agera. Tjejerna menar att det för killar är andra spelregler som gäller och det tas upp att medan tjejerna oroar sig för att bli kallade för "hora" eller "slampa", oavsett hur många personer de eventuellt haft sex med, så är motsvarigheter för killar att bli kallade för "players" (Ambjörnsson 2010; Forsberg 2007). Att bli kallad "player" anses snarare vara något positivt för killar, vilket killarna i Bergs (2009b) studie bekräftar. Berg har intervjuat killar i åldern 16-24 om sex och här har det lyfts fram att det för många killar upplevs som positivt att uppfattas som "player" därför att detta är ett sätt att distansera sig från risken att bli betraktad som den "fjolliga bögen". För killar framhävs därmed en rädsla ligga i att kanske inte betraktas som "riktiga" män för andra killar.

Precis som det antyds förhåller sig majoriteten av de deltagande killarna och tjejerna i ovan nämnda studier till heterosexualitet som norm. Samtidigt menar Ambjörnsson (2010) att eleverna i hennes studie generellt sett har en öppen inställning till homosexualitet, trots att det förekommer åsikter om att det kan vara någonting obehagligt och konstigt. Medan lesbiska diskuteras med en relativt accepterande ton, beskrivs bögar, särskilt av andra killar, som något avvikande, omanligt, fjolligt och äckligt. "Bög" beskrivs också vara ett förekommande skällsord i skolan. Ambjörnsson (2010) skriver också om att skolan som studien genomfördes på snarare befäste uppfattningar om homosexualitet som något avvikande då homosexualitet diskuterades som tilläggs kunskap i olika delar av undervisning istället för att vara en integrerad del i den. Det heteronormativa förhållningssättet beskrivs bl.a. genom exemplet då eleverna på en livskunskapslektion, utifrån sina egna frågor, fick svara på vilken kroppsdel som ansågs vara mest attraktiv på det motsatta könet, en situation som uppfattades som särskilt märklig för den öppet lesbiska tjejen i klassen.

Precis som det beskrivs i ovan nämnda exempel, påtalas detta vara en sådan situation som kan leda till att skolan uppfattas som en otrygg miljö för homosexuella ungdomar (DePaul et al. 2009). Exemplet ger därmed en bild av hur skolans förhållningssätt till sexualitet riskerar att marginalisera de ungdomar som inte identifierar sig i enlighet med normen, något som

även Knutagård (2007) tar upp i förhållande till socialt arbete. Han menar att den socialarbetare eller kurator som utgår från heterosexualitet som norm, riskerar att osynliggöra eventuella problem för klienter som kan hänga ihop med sexualitet. Likaså menar Knutagård (2007) att med utgångspunkt i ett heteronormativt förhållningssätt kan vetskap om att en klient skulle vara homosexuell leda till att denna klient betraktas som avvikande.

4 Teoretiska utgångspunkter

De teorier som det nedan redogörs för har socialkonstruktivistiska ansatser d.v.s. utgår från att verkligheten och dess ting är social konstruerade. Teorierna används som referensram för hur sexualitetens villkor kan förstås och hur detta kan bidra till en tolkning av skolkuratorernas förhållningssätt till sexualitet i deras arbete och de problem som kan uppstå för ungdomar. Inledningsvis behandlas hur sexualitet som fenomen kan förstås utifrån diskursiva praktiker, med hänvisning till Michel Foucault. Detta följs av en fördjupning i Anthony Giddens resonemang kring hur samhällets utveckling lett till sexualitetens befrielse.

4.1 Foucault, sexualitet och diskursiva praktiker

I *Sexualitetens historia* utvecklar Foucault (1980) resonemang kring hur diskursiva praktiker påverkar sexualitetens uttrycksformer och samhällets förhållningssätt till dessa. Vad en diskurs är kan bl.a. beskrivas som ”ett bestämt sätt att tala om och förstå världen” (Winther Jørgensen & Phillips 2000:7). Foucaults teoretiska utgångspunkt är att kunskap, sanning, regler och sätt att förstå och tala om saker skapas inom diskurser. Även makt är ett centralt begrepp i Foucaults diskursteori och han menar att makt skapar och verkar i den sociala världen och är därför medverkande till vilka vi är, vad vi kan veta något om, samt hur det är möjligt att tala om något och agera (Winther Jørgensen & Phillips 2000). Däremot skriver Foucault (1980) att makt verkar genom ständiga växelspel mellan olika aktörer i ett samhälle. Dessa maktrelationer påverkar talet om sexualitet, vilket alla är en del av att upprätthålla. Det är även genom dessa maktrelationer som han menar att vad som betraktas som tillåtet och förbjudet tar form.

Det beskrivs att sexualitet har påverkats genom samhällets kontroll och utveckling. I *Sexualitetens historia* ställer Foucault (1980) inledningsvis frågan om varför människor hävdar att det förekommer sexuellt förtryck när sexualitet är något det talas om i många sammanhang. Han vänder sig till historiska förklaringar och menar att det kanske är så att förtryckshypotesen stämmer, men att istället för att påstå att sexualitet är något som

censurerats, menar han att det snarare finns flera olika samhällsinstitutioner som producerar tal om sexualitet, men inom särskilda ramar.

4.1.1 Kontroll och reglering

Foucault (1980) tar utgångspunkt i 1600-talet och menar att sexualiteten då allt mer började bli en inomhusaktivitet som försiggick i en relation i syfte att skaffa barn. Den sexualitet som inte höll sig till dessa ramar, betraktades som ”onormal”. Vidare menar han att samhällets ökade intresse av demografiska frågor ledde till intresse och behov av att ha kunskap om nativitet, samhällsliga resurser och hälsoaspekter. Detta för att kunna skapa preventiva åtgärder för samhällets hälsa och utveckling, vilket kan kännas igen från det syfte som formulerats för de tidigare nämnda undersökningarna *Sex i Sverige* (1998) och *UngKAB09* (2011). Detta ledde till att sexuellt beteende blev föremål för analyser och regleringar och Foucault (1980) menar att det äkta paret sexuell beteende reglerades bl.a. av hänsyn till ekonomi och politik.

Vidare skriver Foucault (1980) att sexualitet under 1700-talet var en fråga att förhålla sig till även inom skolan, vilket skapade ytterligare kontrollerade sätt att tala om sexualitet. Även detta kan jämföras med hur den svenska sex- och samlevnadsundervisningen vuxit fram och där denna till en början, d.v.s. från år 1955 då den blev obligatorisk, utgjordes av handledningsmaterial som tydligt angav vad läraren skulle säga till elever i olika årskurser, med budskap om att sex helst skulle utövas inom äktenskapet. Detta är dock en stark kontrast till det senaste handledningsmaterialet från år 1995 som betonar behovet av diskussion och värderingsövningar i fråga om sexuell variation, genusaspekter och jämställdhet (Centerwall 2005).

Strafflagstiftningen är en annan mekanism som påtalas ha kontrollerande och reglerande funktion för människors sexuella beteende. Det beskrivs att talet om perversiteter växte fram genom förbudslagstiftning mot bl.a. incest och pedofili (Foucault 1980). Ett exempel som kan förstås som en förklaring till fördomar som ibland finns om homosexualitet är utifrån Foucault därför den svenska historien av att detta var förbjudet i lag fram till år 1944 och avskaffades som sjukdomsbegrepp år 1979 (RFSU 2010b).

I dessa sociala kontroller av sexualitet menar Foucault (1980) att risker satts i centrum, vilket kan liknas med sex-negativitet (jmf. Williams et al. 2013), och för att minimera dessa krävs det talande om sexualitet. Det poängteras att sexualitet måste förstås inom dess diskursiva existens och att det finns en mångfald av talande kring området som ett resultat av samhällsinstitutions funktioner och regleringar inom skolor, kriminalvård, sjukvård etc. Därför

menar Foucault (1980) att sexualitetens uttryckformer, hur dessa uppfattas och talas kring, behöver förstås utifrån relationerna mellan bl.a. demografiska, moraliska, medicinska, pedagogiska och politiska diskurser vilka i sin tur skapar diskurser kring sexualitet.

4.2 Giddens och den befriade sexualiteten

Anthony Giddens är en annan som teoretiserat kring sexualitet och han skriver i inledningen till boken *Intimitetens omvandling: sexualitet, kärlek och erotik i det moderna samhället* (1995) att:

Sexualitet kan som ämne tyckas föga lämpat för offentlig behandling. I högsta grad engagerande, ja visst, men samtidigt så ytterst privat. Sex kan ju dessutom sägas vara en konstans; något biologiskt givet och nödvändigt för släktets fortbestånd (Giddens 1995:9).

Giddens (1995) menar att ideal om den romantiska kärleken länge varit något som präglat människors liv, ett sökande efter en partner av motsatt kön att leva nära med vilket varit en förutsättning för att få barn. Idag menar han att detta förändrats och att sexualiteten har ”upptäckts”. Sexualiteten har:

Öppnats upp och blivit tillgänglig som del i utvecklingen av olika livsstilar. Den är något som var och en av oss ’har’, eller odlar. Den är inte längre något naturgivet, något som individen godtar som om den vore något förutbestämt. På något sätt, som ännu återstår att undersöka, fungerar sexualitet som en formbar egenskap hos jaget, en viktig förbindelselänk mellan kropp, jag-identitet och sociala normer” (Giddens 1995:21).

Utifrån resonemang om den romantiska kärleken, plastisk sexualitet och den rena relationen resonerar Giddens (1995) kring att villkoren för kärlek och sexualitet har förändrats i modern tid och öppnat upp för variationer av möjligheter där individer själva bestämmer de regler som gäller för relationer som skapas. Utifrån dessa begrepp ämnar han därför att komplettera Foucault, som han kritiserar för att vara för inriktad på diskursiva praktiker, utan att tala om kärlekens och relationers betydelse för sexualitet.

4.2.1 Nya förutsättningar

Giddens (1995) menar att kärlek och sexualitet idag utgår från andra förutsättningar än vad det gjort förr. Han lyfter fram hur idéer om den romantiska kärleken växte fram under 1800-talet och fick en speciell plats inom äktenskapets inramning. I likhet med Foucault (1980)

menar Giddens (1995) att det var inom dessa ramar som den goda och respektabla sexualiteten utövades och häri låg fokus på att ta hand om hemmet, barnen och varandra. Däremot menar han att förändring har kunnat ske genom den moderna tidens medicinska och teknologiska utveckling. Att leva ihop med någon av motsatt kön var förr en förutsättning för att få barn, men med preventivmedlet skapades förutsättningar för att kontrollera familjestorleken, något som Giddens (1995) menar lade grunden för relationens, kärlekens och sexualitetens förändring. Han menar att preventivmedlet var en faktor som ledde till att sexualiteten befriades, och använder sig av begreppet ”plastisk sexualitet”. Samlivet behövde inte längre präglas av en eventuell graviditet som konsekvens, vilket öppnade upp för större utforskning och variation. Därmed menar Giddens (1995) att heterosexualitet länge varit en nödvändighet för barn, och varit utgångspunkt för ”normal” sexualitet, men den moderna tidens utveckling har möjliggjort för barn även i samkönade relationer, vilket i sin tur öppnar upp för en mer varierad sexualitet, samlevnadsform och förändring av uppfattningar om normalitet.

Förutom att tala om den moderna tidens befriade sexualitet, talar Giddens (1995) om den rena relationen. Den rena relationen menar han har ersatt den romantiska relationen och skillnaden ligger i att det i den rena relationen förekommer kärlek och sexualitet utifrån de regler som parterna själva kommit överrens om. Relationen sammankopplas därför inte per automatik med familjebildning. Istället lyfts att den rena relationens ideal grundar sig på individernas gemensamma bestämmande över relationens villkor. Det framgår också att relationens förändrade förutsättningar och villkor bidragit till att jag-identitet fått en starkare koppling till frågor om sexuell identitet och Giddens (1995) menar att frågor om vem man är och vem man ska bli, därför får sitt svar bl.a. i relation till hur individen definierar sin sexuella identitet.

5 Resultat och analys

I denna del presenteras och analyseras det empiriska materialet. Då syftet med studien varit att undersöka vilken roll sexualitet har i skolkuratorers arbete, ett tämligen outforskat område, lyfter denna del fram den information som framkommit under intervjuerna på ett övergripande sätt. Analysen är uppdelad i tre delar. Först lyfts det fram vilken relevans skolkuratorerna anser sexualitet har i deras arbete och hur ämnet prioriteras. Därefter framställs hur skolkuratorernas arbete med sexualitet faktiskt ser ut. Slutligen behandlar analysen problem och situationer i förhållande till sexualitet som har identifierats av

skolkuratorerna i mötet med elever. Empirin analyseras löpande med utgångspunkt i de begrepp och resonemang som lyfts av Foucault och Giddens, men också utifrån resultaten från tidigare forskning.

5.1 Sexualitetens relevans i skolkurativt arbete

Vid intervjuerna av samtliga skolkuratorer har det framgått att sexualitet betraktas som ett viktigt moment att arbeta med inom skolan och att det blir aktuellt i olika sammanhang och i olika utsträckning. Detta avsnitt fokuserar således på att lyfta fram vilken relevans sexualitet anses ha i skolkuratorns arbete. Avsnittet inleds med en kort presentation av de skolkuratorer som intervjuats och det svar de gett på frågan om varför de tycker det är viktigt att arbeta med frågor om sexualitet.

5.1.1 Skolkuratorerna och deras syn på sexualitet i arbetet

Skolkurator 1 (Sk1) arbetar som skolkurator på en gymnasieskola. Hen har sedan tidigare även erfarenhet från arbete på högstadieskola. Sammanlagt har informanten arbetat som skolkurator i 7-8 år, är utbildad socionom och har gått några mindre kurser med inriktning på sexualitet. Sk1 svarar följande på frågan om varför hen tycker sexualitet är viktigt i arbetet på följande sätt:

Alltså, jag tycker egentligen inte att det är viktigare att jobba med detta [sexualitet] än någonting annat. Utan jag ser det som... ja, är det detta man [eleverna] kommer med så... Snarare i samhället framöver [...]så att man inte hamnar i någonting. Det är väl där problematiken i så fall ligger. Eller om man går in i någonting som man inte vill. – Sk1

Skolkurator 2 (Sk2) är också anställd på en gymnasieskola. Liksom Sk1 har även Sk2 erfarenhet av arbete på högstadieskola och hen har arbetat som skolkurator i 7 år. Hen är utbildad socionom och har till skillnad från Sk1 inte fortbildat sig i ämnet sexualitet. Hen tycker sexualitet är viktigt att ta hänsyn till i arbetet därför att:

Det handlar ju mycket om det här med identitet också, frigörelse, fundera på 'vem är jag?', 'vad vill jag bli?' och så vidare. Och det är ju sådant framförallt man tar upp då i enskilda stödsamtal. Och det är ju viktigt, jätteviktigt. – Sk2

Skolkurator 3 (Sk3) arbetar inom grundskolan. Hen har arbetat som kurator i ca 6 år. Hen är förutom socionom även utbildad sexolog, samt har läst andra småkurser kopplade till sexualitet. Sk3 tycker det är viktigt att arbeta med sexualitet som skolkurator därför att:

Det är allt det där vi ska jobba med, med likabehandling och att eleverna ska må bra, de ska vara bekväma i sina kroppar och... veta att de bestämmer över sina kroppar. – Sk3

Skolkurator 4 (Sk4) arbetar dels på en grundskola, dels på en gymnasieskola. Hen har arbetat som skolkurator i ca 7 år, är utbildad socionom och har bl.a. läst en kurs om säkrare sex. Anledningen till varför Sk4 tycker sexualitet är viktigt i skolkuratorns arbete är:

För att det är bedrövt att vi låter samhället fortsätta ha den relationen till sex som den har. Vi har kommit långt, okej. Vi har kommit jättelångt. Men, för att samhället ska utvecklas, och jag tror på samhället, jag tror på utvecklingen, jag tror på människor, och jag tycker vi har kommit jättelångt med alla de här frågorna, men vi är inte där vi behöver vara. Och [...] hur kommer vi dit om inte vi gör något? – Sk4

5.1.2 En naturlig del av liv och arbete

I de ovanstående citaten framkommer det att skolkuratorerna anser det vara viktigt att arbeta med frågor om sexualitet i skolan. I svaren lyfts en varierad syn på sexualitet fram där sexualitet betraktas vara en viktig fråga för individen såväl som för samhället. Skolkuratorerna förhåller sig därmed inte till sexualitet som enbart en privatsak. I deras uttalanden kopplas sexualitet till frågor om identitet, självbestämmande och välmående och det urskiljs också en oro över de risker som finns med sexualitet. Relevansen av att arbeta med ämnet kan således förstås utifrån hur skolkuratorerna uttrycker sig kring sexualitetens betydelse för ungdomar. I relation till sexualitet har skolkuratorerna också använt sig av termen ”naturligt” i sitt beskrivande av sexualitetens roll i arbetet och för ungdomar. Bl.a. har följande svar getts på frågan om hur kuratorn tänker kring sexualitet i förhållande till sitt arbete:

Att det [sexualitet] ingår. Att det är en självklar del. Alla i livet har sex, antingen med sig själva eller med någon annan. Eller förhåller sig till sex genom att avstå. Men [...] alla får handskas med det, precis som alla går på toaletten, precis som alla äter, precis som alla sover. Det är lika bra att vi ser på det som en naturlig del av livet. Punkt slut. Inget konstigt. – Sk4

Precis som WHO:s definition av sexualitet anger, vilken framställdes i inledningen av denna uppsats, benämner således skolkuratorer sexualitet som en naturlig och omfattande del av ungdomars liv. Det kan därmed i detta stadie av den empiriska framställningen tyckas kunna urskiljas en diskurs om att sexualitet är att betrakta som vilket ämne som helst i skolkurativt arbete. En sådan tolkning kan också stödjas av hur skolkuratorerna beskrivit ungdomarnas nyfikenhet för ämnet, vilket lyfts fram på olika sätt i samtliga intervjuer. Sk3 säger att ungdomarna ”kommer med de mest oväntade frågorna ibland”, och välkomnar dessa frågor. Även Sk1 meddelar om att när hen arbetat med tjejgrupper på högstadiet så kom det alltid önskemål från tjejerna om att de ville diskutera frågor som hade med sexualitet att göra och hen menar att sexualitet ofta kommer som ett naturligt inslag i sådana grupper. Likaså tror Sk2, som är igång med att starta en tjejgrupp på gymnasiet, att frågor om sexualitet förväntas bli en del av innehållet.

Hur skolkuratorerna beskriver ungdomarnas nyfikenhet kan jämföras med Ambjörnssons (2010) observation av när en grupp gymnasieelever fick ställa frågor på en livskunskapslektion och en stor del av dessa fokuserade på sex- och samlevnadsfrågor. Utöver den vikt som kuratorn själv lägger vid frågor om sexualitet kan därför elevernas intresse och nyfikenhet kring ämnet vara en anledning till varför sexualitet aktualiseras som område för kuratorer att arbeta med.

5.1.3 Ett viktigt men bortprioriterat ämne

I relation till den syn som skolkuratorerna har på sexualitet som en del av sitt arbete är det intressant att se på hur kuratorerna uttryckt sig om vilket utrymme det har i arbetet. Flera av skolkuratorerna menar att det är mycket som ska hinnas med och att arbetet med sex- och samlevnadsfrågor ofta blir ett bortprioriterat ämne i deras yrkespraktik, precis som det också sägs ha varit under deras socionomutbildning. Det uttrycks under intervjuerna önskningar om att sexualitet borde ha varit en del av kunskapsbasen under utbildningen, men att det snarare är ett ämne som en själv får nischa in sig på efter intresse. Detta skulle utifrån DePaul et al. (2009) kunna försvåra för ett effektivt arbete med ämnet.

Kuratorerna framhäver att de anser sig ha mycket fritt utrymme i sitt arbete, men hänvisar också till att det är mycket som kuratorn förväntas göra. Frågor om prioriteringar blir en del av det vardagliga arbetet som påverkas och utformas av skollagen, elevhälsans organisering och uppdragsbeskrivning, i samråd med skolans rektor samt utifrån det egna handlingsutrymmet. Detta innebär att även om kuratorerna själva har en inställning om att

sexualitet är viktigt att arbeta med får området inte alltid det utrymme som det kan finnas en önskning om att det skulle ha. Sk2 säger att:

Vi har ju pratat om det här på skolan [om sexualitet], att vi borde göra mer än vad vi gör idag, men det är så himla mycket man ska göra. Det handlar om droger och det är likabehandling och det... Också är det då akuta grejer inte minst, både med klasser och med enskilda elever och så. – Sk2

Det har därmed blivit tydligt utifrån intervjumaterialet att även om skolkuratorerna anser att sexualitet är en viktig fråga av olika anledningar, så är det ett av flera viktiga områden som kuratorn ska arbeta med. Att sexualitet är ett område som därför ibland prioriteras bort kan liknas med den redovisning Backlund (2007) gör över att frågor om jämställdhet/könsproblematik, vilken kan kopplas till sexualitet, är det minst vanliga fördjupningsområdet för kuratorer i jämförelse med antimobbingsarbete, drogprevention och rasism/främlingsfientlighet. Å andra sidan anser Sk3 att sexualitet är en fråga som borde prioriteras högre i de arbetsgrupper de tillhör, av skolan i allmänhet samt genom eget ansvar för vad en själv behöver bli bättre på. Sk2 tror också att kuratorer skulle kunna bli bättre på att arbeta med frågor om sexualitet om kuratorer i högre utsträckning delade med sig av sina erfarenheter till varandra. Sk1 lyfter även fram sin lösning att själv leta upp den information som behövs när hen anser att kunskapen brister och menar att kuratorer har ett ansvar gentemot eleverna att markera när ens kunskaper inte är tillräckliga för att bemöta den problematik som eleven kommer med. Hen säger att:

Så jag tror att *även* om man inte har [tillräcklig kunskap], för jag skulle helt klart behöva förkovra mig mer, det tror jag nog. Men jag tror att om man är öppen i att i alla fall lyssna [...] och att jag markerar, [...] det här hanterar jag inte, det här måste jag hjälpa dig vidare med om du vill det. Och att det är det som är... en skyldighet. Det är det som är professionaliteten på nått sätt. Att inte sitta och veta någonting som man inte vet eller ha och göra med något som man inte kan. – Sk1

I citatet säger Sk1 att det finns en kunskapsbrist i ämnet vilket även Sk2 säger, och menar att både hen själv, men även andra kuratorer, förmodligen borde veta mer än vad de gör om ungdomar och sexualitet. Till skillnad anser sig Sk3 och Sk4, vilka är de informanter som säger sig arbeta med sexualitet i stor utsträckning, ha den kunskap de behöver i sitt arbete om sexualitet. Däremot har även de en uppfattning om att det ser olika ut för kuratorer, dels gällande kunskapsunderlag, men också gällande förhållningssätt till sexualitet och hur bekväma kuratorer är med att tala om ämnet. Genom den fördjupade beskrivning

skolkuratorerna gett kring sexualitetens utrymme i arbetet, kan det därför ifrågasättas hur naturligt det egentligen är att närma sig frågor om sexualitet i skolkurativt arbete. Istället kan en relevant fråga att ställa vara på vad det kan bero på att sexualitet i olika sammanhang inte anses vara lämpat för officiell behandling, och ett ämne som ofta prioriteras bort. Sexualitet har från olika håll benämnts som en privatsak (Lewin & Fugl-Meyer 1998; Giddens 1995) och även Foucault (1980) beskrev hur sexualiteten sedan några århundraden tillbaka varit en inomhusaktivitet och en angelägenhet som rörde det enskilda paret. En förståelse av sexualitet i förhållande till en sådan privatiserande diskurs kan därför bidra som förklaring till det blygsamma utrymme ämnet verkar få i praktiskt arbete.

5.2 Arbetets utformning och innehåll

I ovanstående del har det lyfts fram att de intervjuade skolkuratorer betraktar sexualitet som en viktig del i deras arbete och att de arbetar med ämnet i varierad utsträckning. Det har däremot ännu inte framgått hur, vilket är vad denna del fokuserar på.

5.2.1 Ett tredelat uppdrag

Det har i intervjuerna beskrivits olika sätt för hur sexualitet blir en del av skolkuratorernas arbete. Sk3 och Sk4 jämför sitt arbete med den triangel som framhävs i stödmaterial för lärare för att ämnesintegrera sex- och samlevnadsundervisning. Triangelns och arbetets tre sidor består av att a: ta upp sexualitet under enskilda lektioner, temadagar eller andra specifika tillfällen, b: fånga frågor om sexualitet i flykten, c: att integrera det i den ordinarie undervisningen (Skolverket 2013). Utifrån denna triangel beskriver Sk3 sitt arbete med sexualitet innebära att vara behjälplig med kunskap för lärarna i planeringen av hur sex- och samlevnad kan integreras i undervisningen. Det talas om möjligheten att fånga frågan i flykten, d.v.s. i skolkorridorer, på skolgården, under lektioner, eller under enskilda elevsamtal. För det tredje att kuratorn kan arbeta med det under temadagar eller vid annat riktat arbete. På liknande sätt antyder Sk2 att arbetet kan gå till då hen säger att:

Vi jobbar nog på olika nivåer med det fast man kanske inte tänker på det sådär, att det går in i annat också så att säga. – Sk2

Skolkuratorerna lyfter även fram att arbetet med sexualitet kan bestå av att vara delaktig i skolans likabehandlingsarbete där de arbetar förebyggande mot kränkningar, mobbing, trakasserier och diskriminering, vilket sexualitet kan vara orsak till. Vid likabehandlingsarbete

förekommer därför att skolkuratorerna arbetar riktat mot specifika klasser eller grupper där sådana problem uppstår. Temadagar är ett annat moment som nämns i alla fyra intervjuer som ytterligare ett sätt att arbeta med sexualitet i skolan. Under sådana temadagar har det bl.a. nämnts att RFSU eller Ungdomsmottagningen kan vara inbjudna, att det föreläses om HBTQ-frågor⁵, eller om fördomar och attityder. Gällande riktat arbete som temadagar är det något som diskuteras i samtliga intervjuer och tre av fyra informanter talar om det på ett positivt sätt. Den fjärde ser istället en risk i att engagemanget i temadagar gör att skolpersonal anser sig ha behandlat klart frågor om sexualitet. Sk4 efterlyser istället ett mer kontinuerligt arbete med sex och samlevnadsfrågor i samtliga ämnen i skolan och säger:

Jag förespråkar många droppar små. Så jag är väldigt trött på att man kallar in föreläsare som är så duktiga, så är det en dag eller en temadag eller en gång under året som man tar upp det, och till hur mycket nytta är det? – Sk4

Temadagar kan på så sätt betraktas som ett sätt att närma sig sexualitet som s.k. tilläggs kunskap, vilket Ambjörnsson (2010) skriver om, istället för att integrera det i skolans alla moment. Därför kan det tolkas som att sådana temadagar riskerar att upprätthålla en diskurs där sexualitet är ett säreget moment som endast kan lyftas vid särskild inramning, beroende på hur det berörs i vanliga fall.

I relation till hur skolkuratorerna arbetar med ämnet tar Sk3 även upp sin uppfattning om att kunskap om sexualitet är en förutsättning för att arbeta med ämnet i någon större utsträckning, vilket kan liknas med vad DePaul et al (2009) skriver angående att kunskap utgör en god grund för arbete. Sk3 säger exempelvis att:

Om man har det i bakhuvudet och man förstår... syftet och vad det handlar om det här med sex och samlevnad och genus så tror jag man skulle kunna jobba... att man har det med sig varje dag, även [...]om man [...] sitter på samtal här inne eller är ute i en klass eller man sitter på möten kanske.

– Sk3

5.2.2 Trygghet som huvudingrediens

I förhållande till de varierade sätten skolkuratorerna säger sig arbeta med sexualitet på, har det under intervjuerna lyfts fram uppfattningar om att det finns skolkuratorer som är obekväma med att prata om sexualitet. Att vara bekväm som kurator med att tala om ämnet, och att förmedla en trygghet till eleverna är faktorer som Sk4 anser vara av större vikt än att vara

---

⁵ Homo-, bi-, trans och queerfrågor

påläst om sexualitet. I samtliga intervjuer framgår det att det är vanligt att elevernas funderingar kring sexualitet är ett ämne som kommer upp först efter ett par samtal, varav det kan tolkas som att sexualitet är ett ämne som är svårare än andra att prata öppet om och som kräver en trygg och etablerad relation till kuratorn. På följande sätt beskriver en av kuratorerna omständigheterna kring hur sexualitet aktualiseras i enskilda samtal, och situationen har beskrivits på liknande sätt även av de övriga tre skolkuratorerna.

Alltså jag tror inte jag har varit med om en enda som har kommit in och sagt att 'jag kommer hit för att jag vill prata om sexualitet'. Utan det är ju någonting som har kommit fram och det är ju fullt förståeligt också. Alltså man kommer ju oftast inte in, det kan jag inte tänka mig, till en helt okänd person och börjar prata så. Utan det handlar ju också om trygghet, att man lär känna varandra. – Sk2

Precis som det antyds i citatet är samtliga av de intervjuade skolkuratorerna eniga om att sexualitet är ett ämne som kräver särskild trygghet och att det är viktigt att visa detta för eleverna som beskrivs "testa av" kuratorn och situationen innan de öppnar upp och pratar om sexualitet. En sådan försiktighet kring ämnet skulle kunna förklaras utifrån vad Foucault (1980) menar med att människors förhållningssätt till sexualitet ramar in av diskursiva praktiker vilka lett till att sexualitet betraktas som en privatsak följt av regler kring hur det är normalt att "utövas", men också regler kring var, när och hur det uppfattas vara accepterat att tala om det. Den beskrivna situationen ger därför ett intryck av att försiktheten kring ämnet inte bara gäller kuratorer, vilket tidigare nämnts, utan även eleverna.

Med fokus riktat mot skolkuratorerna så uttrycker samtliga sig vara bekväma med att prata om sexualitet i samtal, men vem som tar initiativ till att tala om det ser olika ut. Sk4 ser det som en uppgift att ibland ligga ett steg före eleverna och markera att sexualitet är ett ämne som de kan prata om, och hen säger att:

Gör det till en sak som inte är konstig så kommer de att känna sig bekväma med att ställa frågorna.

– Sk4

Till skillnad från Sk4 säger Sk1 att samtal om sexualitet alltid utgår från att eleven på eget initiativ tagit upp det, men att när det kommer upp så bemöts det med öppenhet. Öppenhet är en faktor som även Sk2 och Sk3 lägger vikt vid, vilket kan ses som ett sätt att närma sig ett s.k. sex-positivt förhållningssätt (jmf. Williams et al. 2013). Däremot har det i alla intervjuer lyfts fram uppfattningar om att både kuratorn själv, andra kuratorskollegor eller skolkuratorer

i allmänhet skulle kunna dra nytta av ett större kunskapsunderlag kring sexualitet och ett öppnare förhållningssätt till ämnet.

Medan intervjuerna ger intryck av att sexualitet är ett ämne som ibland är svåråtkomligt, skulle en tolkning utifrån Giddens (1995) kunna öppna upp för att detta kan komma förändras. Han menar att människor är i en ”förändringens period” där sexualiteten har ”befriats” och öppnat upp för en variation av sexuella uttryckssätt och samlevnadsformer. Därför skulle slutsatsen kunna dras att i takt med hur villkoren för sexualitet förändras, förändras också attityder i förhållande till sexualitet och kanske innebär detta också ett friare samtalsklimat kring sexualitet. Något som också talar för en sådan förändring är bl.a. då både Sk1 och Sk3 påtalat att när ungdomar skriker ord som ”bög” till varandra, så har begreppet ofta en mer laddad innebörd i skolpersonalens öron än vad det har för ungdomarna. Detta skulle därför kunna förklaras utifrån Giddens (1995) ovanstående resonemang, men också utifrån hur Foucault (1980) menar att sexualitetens diskurser är under ständig förändring i relation till omgivningen.

5.3 Sexualitet som ämne och problemområde

Efter att i föregående delar lyft fram vilken betydelse och utrymme sexualitet anses ha i skolkuratorns arbete och i vilka arbetsmoment skolkuratorerna faktiskt närmar sig området, fokuserar denna avslutande del på att lyfta fram vad det egentligen innebär för skolkuratorerna att arbeta med sexualitet. I nedanstående text identifieras därmed olika situationer och aspekter av sexualitet som skolkuratorer har att bemöta och ungdomar att hantera.

5.3.1 Ett mångfacetterat ämne

I studien har det funnits en strävan efter att identifiera vad skolkuratorerna förknippar med sexualitet i sitt arbete. Utifrån de svar som getts, dels på direkt fråga om vad skolkuratorerna lägger i begreppet sexualitet, dels utifrån vad de tar upp för exempel på hur de arbetar med sexualitet, har en mångfacetterad bild framkommit. För kuratorerna handlar arbetet med sexualitet om att, som redan framgått, bemöta ämnet i enskilda elevsamtal, i grupper/klasser om likabehandlingsarbete, och i detta har det också påtalats vara av relevans att anlägga ett genusperspektiv och ha ett öppet förhållningssätt.

Sexualitet som ämne har framförallt associerats till frågor om sexuell läggning, sexuella relationer och säkert sex. Kuratorerna har också lyft fram hur dessa frågor väcker många

ungdomars funderingar kring identitet, normalitet, självkänsla och förväntningar, vilket är överensstämmande med de resultat som Ambjörnsson (2010), Forsberg (2007), Berg (2009b) och Hammarén (2009) redogör för där det visar sig att ungdomars tankar kring sexualitet kretsar kring många fler faktorer än de direkta sexuella handlingarna. I likhet med dessa tidigare studier har skolkuratorerna i denna studie gett en bred bild av att det skolkuratoriska arbetet med sexualitet handlar om att bemöta och diskutera med elever, enskilt eller i grupp, kring relationer, att hitta sig själv, vikten av att må bra, om att vara bekväm med sin kropp, fördomar, respekt, gränser, förälskelse, graviditet, könssjukdomar, lust, närhet, intimitet och hedersproblematik. I nedanstående delar lyfts några olika teman fram vilka återkommit i de genomförda intervjuerna.

5.3.2 Identitet

Det [sexualitet] handlar nog mycket om det, 'vem är jag?', 'vem vill jag vara?', 'är detta någonting som kommer att alltid vara så?', eller 'är det en period jag går igenom just nu?' – Sk2

Att sexualitet är förknippat med frågor om identitet är något som framkommer i samtliga intervjuer, liksom Giddens (1995) också menar varit en effekt av sexualitetens befrielse. Identitet förknippas med ungdomarnas sökande efter sig själva, vilket funderingar kring sexuell läggning är en del av. Några av kuratorerna lyfter fram att de fått följa identitetssökandet genom ungdomars "komma ut" - process, vilken de varit en stödjande del i. När exempel lyfts fram på ungdomar de mött som gått igenom en sådan process, beskrivs den inledningsvis som jobbig, men att den i efterhand bidragit till lättnad. Detta stämmer överrens med de steg Fontaine och Hammond (1996) menar kännetecknar en "komma ut"- process, vilken ofta inleds med identitetsförvirring, men som förhoppningsvis slutar i självverkännande och acceptans. Det påtalas också att det förekommer risk för att dessa ungdomar utsätts för kränkningar i skolan, vilket DePaul et al. (2009) skriver om som en försvårande omständighet för homosexuella ungdomar i skolmiljö. Sådana situationer menar de intervjuade kuratorerna är en av de arbetsuppgifter som ingår för dem att arbeta med för att försöka förebygga. Sk2 beskriver att situationerna kan te sig på följande sätt:

Det kan vara väldigt tuff jargong i vissa klasser och jag kan tänka mig då att om det finns folk, elever, som är osäkra själv och sådär att det kan vara jobbigt, det finns säkert... som vi kanske inte når och kanske inte ens är medvetna om. Där har ju skolan ett ansvar att skapa så trygga miljöer som möjligt, så klart. – Sk2

Även om sådana kränkande situationer förekommer, vilket av informanterna dock lyfts fram vara relativt ovanligt, menar Ambjörnsson (2010) att ungdomar idag är relativt öppna gentemot homosexualitet, vilket därför kan ses som en positiv faktor för ungdomar i en ”komma ut”- process. Ett sådant öppet förhållningssätt kan också förklaras utifrån Giddens (1995) resonemang om att homosexualitet blivit mer accepterat i modern tid därför att ramarna för hur vi lever och med vem har förändrats i takt med samhället och tekniken. Likaså kan en mer accepterad syn på homosexualitet förstås utifrån Foucaults (1980) resonemang om hur olika samhällsmekanismer, t.ex. förändrad lagstiftning och utökade rättigheter för homosexuella, har påverkat sexualitetens diskurs.

Trots att variationer av sexuell identitet idag kan uppfattas bemötas med mer acceptans än tidigare, framhävs i en av intervjuerna att dessa sexuella variationer bemöts av skolkuratorer på olika sätt. Sk4 beskriver utifrån sina erfarenheter en dubbelhet i fråga om bemötande av personer som inte identifierar sig som heterosexuella.

När de kommer till mig och säger att de är gay eller någonting så brukar jag säga ´men oh, grattis!´. Alltså man ser på dem så säger de ´du är den första som har reagerat på det sättet´. Ja, men jag tycker faktiskt det är roligt när man får reda på vem man är. Medan väldigt många kan säga ´men oh, är du okej?´, alltså de gör det till ett problem. Varför? Det behöver inte vara ett problem. Det kan vara en guldgruva. – Sk4

Av Sk4 framställs därmed uppfattningen om att det finns en spänning i fråga om hur skolkuratorer bemöter frågor som har med sexuell identitet att göra, och en önskning om hur det borde gå till. I intervjun förespråkar Sk4 att sexualitet bör bemötas utifrån ett salutogent perspektiv, d.v.s. friskt, snarare än ett patogent perspektiv, där det negativa står i fokus. Vad som sägs i citatet kan därför kopplas till att Sk4 utgår från ett sex-positivt förhållningssätt, men anser att det är för många andra skolkuratorer som snarare har ett sex-negativt förhållningssätt (jmf. Williams et al 2013).

5.3.3 Kulturkrockar

I detta avsnitt lyfts skolkuratorernas erfarenheter fram av hur kulturell och etnisk bakgrund kan leda till särskilda problem i förhållande till sexualitet. Det är endast två av informanterna som kommit in på problematik kopplat till kultur och etnicitet, men i relation till att det är faktorer som anses vara av stor relevans enligt dessa kuratorer, men också av Forsberg (2007) och Hammarén (2009), har valet gjorts att lyfta fram denna del. Avsnittet ger exempel på hur

ungdomars funderingar kring identitet, som ovan diskuterats, och funderingar kring normalitet och förväntningar, som diskuteras i nästkommande avsnitt, är aspekter som även påverkas och måste bemötas med hänsyn till den enskilda elevens bakgrund. Sk3 ger följande beskrivning av vad vissa invandrantjejer kan komma till kuratorn med för funderingar.

De här tjejerna i högstadiet [...] de kommer mer för [...] de är nyfikna helt enkelt... på vad som händer. Och en del av dem, de vet ju faktiskt inte. De vet bara att brukligt där i deras familjer eller i släkten är att man [...] går i skolan för att man ska. Man har skolplikt, men när man är 17, 18 eller ibland yngre och ibland lite äldre så ska man ändå gifta sig, man ska ändå inte jobba, man ska ändå vara hemma. Och så går de och tänker på för att 'jaha, men det är ju bara några år', men det som händer, och de vet inte riktigt vad som händer, och så är de oroliga för det här med oskulden såklart då. För att... de kollar lakanet där på morgonen... släkten. Och vad händer om där inte är blod? Och så är de oroliga för det. – Sk3

Vad Sk3 ger en bild av i citatet är att hen är verksam som kurator i ett mångkulturellt samhälle, vilket leder till att det för kuratorer blir aktuellt att möta elever med olika bakgrund. Detta kan göra att ungdomarnas förhållningssätt till sexualitet får en särskild inramning. Bl.a. lyfts det fram av både Sk3 och Sk4 att vissa ungdomar själva vägrar eller av föräldrar nekats delaktighet i sex- och samlevnadsundervisning. Detta lyfts av Sk3 fram som ett stort problem därför att det leder till bristande kunskaper och därmed ökade risker. Hen säger t.ex. att:

Jag menar det är ju jättemånga av de här lite äldre, framförallt invandrantjejerna då som, alltså de har sex ändå, men inte på det här vanliga viset för det sparar de till bröllopet. Men de har sex. Där är jättemånga unga tjejer idag som har fördärvat sig för att de haft analsex för att de har låtit killar göra det... så istället. Och de har ingen kunskap alls om hur man kanske skyddar sig eller att man ska använda kondom eller att man ska vara försiktig och sånt. – Sk3

De kulturkrockar som kan uppstå i förhållande till sexualitet, och som i vissa fall leder till svårigheter för kunskapsspridning, beskrivs också av Forsberg (2007). Forsberg lyfter bl.a. fram att följande två situationer kan uppstå a: problem uppstår av att föräldrarna och släkten har vissa förväntningar, förväntningar som ungdomarna själva inte lever enligt då de har andra åsikter om sexualitet och sitt handlingsutrymme, eller b: problem uppstår när ungdomarna själv vill förhålla sig till föräldrarnas och släktens förväntningar, men avviker då från hur andra ungdomar förhåller sig till sexualitet. Oavsett hur vissa ungdomar förhåller sig till sexualitet kan därför problem uppstå i relation till omgivningens förväntningar på en. I ovanstående exempel blir det därför tydligt att det finns flera diskurser om sexualitet och att

dessa kan krocka med varandra. Olika kulturer kan innebära olika regler, och när dessa möts kan olika funderingar och problem uppstå, varav kuratorn ibland blir involverad i olika ärenden som behöver hanteras.

5.3.4 Normalitet och förväntningar

I föregående avsnitt togs det upp hur ungdomar kan behöva utstå press från sin omgivning som grundas i förväntningar grundade i olika kulturella föreställningar om hur sexualitet bör utövas. Press på ungdomar som grundar sig i förväntningar av olika slag är också ett återkommande tema i samtliga intervjuer. Sk1 uttalar sig på följande sätt angående vad som brukar bli aktuellt i samtal med elever om sexualitet:

Diskussionerna har varit kring vad som varit normalt i samhället, vad som anses normalt. Sen har det faktiskt också påverkats, vilket jag har märkt, det är de här 'Fråga Olle' programmen och nått engelskt program också som går på tv med ungdomar och sexualitet... som jag kan känna att... ja... det är väl bra om man har tv program men ibland... [...] det sätter igång saker, alltså där det handlar just om förväntan. Förväntan från killar där tjejerna liksom inte är med. Och huruvida man ska gå med på saker. Och det märkte jag redan då när jag hade tjejgruppen fast då låg det på en annan nivå [...]. Utan snarare vad man förväntas göra. Och där tänker jag att... ja, alltså där handlar det om, det är ju självkänsla det handlar om. Alltså huruvida kunna säga nej och sätta gränser för sin egen kropp och... att bara göra det man själv vill. Så att det handlar om självkänslan. Och stå på sig. – Sk1

I citatet framkommer flera aspekter av vad som kan väcka oro för ungdomar. Dels lyfts det fram att många ungdomar har funderingar kring vad som är normalt och vad som förväntas av dem. Skolkuratorernas erfarenheter kring ungdomarnas funderingar kring normalitet och förväntningar stämmer på så sätt överrens med de unga tjejernas erfarenheter som Forsberg (2007) och Ambjörnsson (2010) lyfter fram. I andra exempel från de intervjuade kuratorerna nämns att ungdomar har kommit till dem med funderingar kring om snoppen är normalstor, ifall det verkligen är så att alla har analsex, frågor kring hur ofta det är normalt att onanera, eller samtal med elever där det framgår att de agerar på ett visst sätt därför att de vill framstå som normala. Exempelen ger därför en bild av att många ungdomar brottas med funderingar kring hur det är normalt att göra och vad som förväntas av dem, och det är en del av vad kuratorerna beskriver ingå i deras arbete att bemöta. På så sätt framgår att funderingar kring normalitet och förväntningar kan leda till att ungdomar faktiskt vill ha någon att samtala med om det, och att kuratorn ibland blir ett bollplank för detta.

En annan del av innehållet i ovanstående citat lyfter fram att media anses ha stor påverkan på ungdomars ageranden, förväntningar och tankar kring normalitet. Detta lyfts också fram av Sk3 som ger exempel på att hen mött killar, för vilka porrtittande väckt oro då killarna märkt att när de själva har sex med en partner så lyckas de inte prestera på samma sätt som männen i porrfilmerna. Även ungdomars uppkoppling till internet är en faktor som beskrivs vara viktig att lyfta i diskussioner med ungdomar och Sk3 anger en anledning vara att:

Du har inte samma gränser som här i det fysiska rummet. Utan där har du skärmen emellan. Där kan man... gå längre och... gå in på saker eller kanske börja klä av sig eller tjäna lite pengar på att ta av den där tröjan. – Sk3

Med utgångspunkt i Giddens (1995) teorier om medicinsk och teknologisk utveckling, vilken han bl.a. tar upp i relation till allas möjlighet att skaffa barn, kan sådan utveckling förklara en förändring mot att sexualitet idag inte kräver fysisk närvaro. Istället skulle olika medier, däribland tv och internet, kunna förstås som ett sätt som sexualitetens befriats på och öppnat upp för variation av sexuella uttryckssätt, på gott och ont utifrån hur Sk1 och Sk3 lyft fram riskerna med sexualitetens tillgänglighet. Det kan därför argumenteras kring att Foucaults (1980) resonemang kring den ”normala” sexualiteten som förr försiggick mellan män och kvinnor, isolerat från omvärlden, utmanas i takt med samhällets utveckling och påverkar inte minst ungdomars fysiska och psykiska hälsa.

6 Slutdiskussion

Ovanstående analys har ämnat uppfylla det syfte som inledningsvis formulerades, d.v.s. att utforska hur skolkuratorer arbetar med och tänker kring frågor om sexualitet. Uppsatsen tog sitt avstamp i mötet mellan forskning som visat att sexualitet är en betydelsefull del för ungdomar, ett uttalat behov av att skolors elevhälsa arbetar med dessa frågor, och slutligen att socionomer anges vara osäkra på hur frågor om sexualitet ska bemötas. Med hjälp av kvalitativa intervjuer av fyra skolkuratorer har denna uppsats således ämnat ge en bild av dessa skolkuratorers arbete med området sexualitet. Det har lyfts fram hur de arbetar med och tänker kring ämnet samt getts förklaringar till varför det kan vara på så sätt som det beskrivits. Det har också funnits en strävan efter att försöka förstå de situationer och problem som skolkuratorerna identifierat i förhållande till sexualitet, och som de kan ställas inför. Med fokus på att besvara de formulerade frågeställningarna har därför analysen delats upp i tre delar. I den inledande delen av analysen lyftes det fram att sexualitet betraktas som ett viktigt

ämne, men samtidigt något som många gånger ansågs ha prioriterats bort av kuratorskollegor, av skolan och i deras egen socionomutbildning. I nästkommande del tydliggjordes att det fanns flera olika sätt som skolkuratorerna kunde arbeta med frågor om sexualitet på. Allt från enskilda elevsamtal till kuratorernas engagemang i skolornas likabehandlingsarbete för att motverka mobbing, kränkningar och diskriminering. I denna andra analysdel framgick också att sexualitetens ”naturlighet” inte alltid uppfattas vara så naturligt att faktiskt prata om och där kuratorernas förhållningssätt skiljer sig åt i bemötandet av sådana frågor. Slutligen har den avslutande tredje delen lyft fram att det finns en bredd på vad sexualitet kan leda till för funderingar och problem som många ungdomar har att hantera och skolkuratorer att bemöta.

6.1 En diskurs under förändring

Med hjälp av teoretiska resonemang och resultat från tidigare forskning har skolkuratorernas erfarenheter analyserats. En intressant aspekt som framkommit är att samtliga intervjuade skolkuratorer har uttryckt sig om att sexualitet är någonting naturligt och att de är bekväma med att prata om ämnet. Å andra sidan har det också lyfts fram att en särskild trygghet behöver finnas och att många ungdomar känner av samtalssituationen innan de tar upp eventuella problem som har med sexualitet att göra. Det har också lyfts fram uppfattningar om att det finns andra skolkuratorer som inte gärna talar om sexualitet. Därmed kan slutsatsen dras att sexualitet förmodligen inte har en sådan naturlig roll i skolkurativt arbete som de intervjuade skolkuratorerna önskar, samtidigt som relevansen av att arbeta med ämnet kan tyckas vara tydlig utifrån hur skolkuratorerna lyft fram ungdomars nyfikenhet och problem i förhållande till sexualitet. En fråga som därför blir väsentlig att ställa är varför kuratorernas arbete ser ut som det gör och vilka möjligheter som finns för att uppnå förändring. I analysen har Foucault (1980) bidragit till en tolkningsram för hur diskursiva praktiker påverkar sexualitetens diskurser. Genom olika regleringar av sexualitet genom bl.a. lagstiftning och familjemönster kan därför sexualitetens utrymme ha begränsats till det privata rummet. Samtidigt kan det utifrån Giddens (1995) resonemang om hur samhällets utveckling bidrar till friare former av sexualitet ses som en möjlighet att föreställningar om sexualitetens ”var, när, hur” är under förändring. Sådan förändring kan således både antas påverka sexuella vanor, attityder gentemot dessa, liksom villkoren för samtalet kring sexualitet.

Att attityder förändras gentemot offentlig behandling av sexualitet kan däremot inte betraktas som den enda förutsättningen för att förändra hur skolkuratorer och socionomer i allmänhet bemöter frågor om sexualitet. I analysen har det påpekats att det finns bristande

kunskap om ämnet sexualitet och kunskap är vad forskare menar är en bidragande del till ett effektivt arbete. I relation till detta kan det också påminnas om att det var de två skolkuratorer som ansåg sig ha den kunskap de behövde, som var de som sa sig integrera sexualitet i störst utsträckning i sitt arbete. På liknande sätt har det även av FHI (2011) och Socialstyrelsen (2011) angetts att kunskapsspridning om sexualitet till ungdomar är ett betydelsefullt moment för att minska riskfyllda konsekvenser men också ett sätt att främja sexuella rättigheter och välbefinnande. Att som socionom ha kunskap om risker och hälsofrämjande faktorer skulle därför kunna betraktas som en förutsättning för att framgångsrikt bemöta och hantera situationer där sexualitet är en källa till funderingar, oro eller problem.

Utöver att denna uppsats syftat till att utforska skolkuratorers arbete kring sexualitet, har den genom detta också bidragit till en fördjupad förståelse för vilken betydelse sexualitet har för ungdomar. Skolkuratorerna har lyft fram ett antal exempel som tydliggör att många ungdomar brottas med funderingar kring identitet och normalitet i förhållande till sexualitet, vilket också är överrensstämmande med tidigare forskning. Ungdomars funderingar kan i sin tur kompliceras ytterligare av kulturella faktorer och av förväntningar de har på sig från partners, vänner, föräldrar, släkt eller media. Vidare kan det antas att även socionomer i andra roller, utöver skolkuratoren, vilka arbetar med ungdomar på olika sätt, har nytta av fördjupad kunskap kring ungdomar och sexualitet. Det kan också vara en väg att gå för att fler professionella ska kunna utgå från ett sex-positivt förhållningssätt och främja människors sexuella hälsa, en del av vad som påverkar helhetssituationen. Att utöva principen om ett sex-positivt förhållningssätt skulle därför kunna betraktas som ett sätt att med öppenhet närma sig frågor om sexualitet och öka möjligheten för att ge positivt stöd i sådana frågor.

Avslutningsvis kan det vara av relevans att fundera över hur resultaten i denna uppsats bör tolkas. Det är enbart fyra skolkuratorer som har intervjuats. Deras erfarenheter kan därför inte betraktas som representativa för skolkuratorer eller socionomer i allmänhet, men de ger en indikation på vilka tankegångar som finns kring sexualitet, hur arbete kring området kan se ut, samt i vilka situationer och ärenden i relation till sexualitet som skolkuratoren engagerar sig i. Dessa erfarenheter har bidragit till en möjlighet att lyfta fram ett ämne som inte tidigare berörts i någon större utsträckning och därmed bana väg för uppslag till framtida studier, vilka kan skapa goda förutsättningar för framgångsrikt arbete för ungdomars Sexuella och Reproduktiva Hälsa och Rättigheter.

7 Litteraturlista

Ahrne, Göran & Svensson, Peter (2011). *Handbok i kvalitativa metoder*. 1. uppl. Malmö: Liber

Ambjörnsson, Fanny (2010). *I en klass för sig: genus, klass och sexualitet bland gymnasietjejer*. [Ny utg.] Stockholm: Ordfront

Backlund, Åsa (2007). *Elevvård i grundskolan: resurser, organisering och praktik*. Diss. Stockholm: Stockholms universitet, 2007

Berg, Lena (2009a). *Hur blir unga sexuella aktörer?* I Magnusson, Chris & Häggström-Nordin, Elisabet (red.). *Ungdomar, sexualitet och relationer*. 1. uppl. Lund: Studentlitteratur

Berg, Lena (2009b) *Fast jag har heller aldrig hört att jag juckar för lite*. I Magnusson, Chris & Häggström-Nordin, Elisabet (red.). *Ungdomar, sexualitet och relationer*. 1. uppl. Lund: Studentlitteratur

Bryman, Alan (2011). *Samhällsvetenskapliga metoder*. 2., [rev.] uppl. Malmö: Liber

Centerwall, Erik (2005). *Obligatorisk sex- och samlevnadsundervisning*. I Nilsson, Agneta (red.). *Hela livet: 50 år med sex- och samlevnadsundervisning*. Stockholm: Myndigheten för skolutveckling

DePaul, Jillian, Walsh, Mary E. & Dam, Uma C. (2009) "The role of school counselors in addressing sexual orientation in schools", *Professional School Counseling*, 12:4, 300-308

D-Wester, Yvonne (2005). *Socionomen i skolan*. 1. uppl. Stockholm: Gothia

Fontaine, Janet H. & Hammond, Nancy L. (1996) "Counseling Issues with Gay and Lesbian Adolescents", *Adolescence*, 31:124, 817-830

Forsberg, Margareta (2007), *Brunetter och blondiner: sex, relationer och tjejer i det mångkulturella Sverige*. Lund: Studentlitteratur.

Foucault, Michel (1980). *Sexualitetens historia. 1, Viljan att veta*. Stockholm: Gidlund

Giddens, Anthony (1995). *Intimitetens omvandling: sexualitet, kärlek och erotik i det moderna samhället*. Nora: Nya Doxa

Hammarén, Nils (2009). *Finns "invandrarkillen"?* I Magnusson, Chris & Häggström-Nordin, Elisabet (red.). *Ungdomar, sexualitet och relationer*. 1. uppl. Lund: Studentlitteratur

Häggström-Nordin, Elisabet, Magnusson, Chris & Berg, Lena (2009). *Inledning*. I Magnusson, Chris & Häggström-Nordin, Elisabet (red.) *Ungdomar, sexualitet och relationer*. 1. uppl. Lund: Studentlitteratur

Jönson, Håkan (2010). *Sociala problem som perspektiv: en ansats för forskning & socialt arbete*. 1. uppl. Malmö: Liber

Knutagård, Hans (2007), *Sexuell normalitet*. I Svensson, Kerstin (red.), *Normer och normalitet i socialt arbete*. 1. uppl. Lund: Studentlitteratur

Knöfel Magnusson, Anna & Olsson, Hans (2005) *Läraryrket*. I Nilsson, Agneta (red.). *Hela livet: 50 år med sex- och samlevnadsundervisning*. Stockholm: Myndigheten för skolutveckling

Lewin, Bo & Fugl-Meyer, Kerstin (red.) (1998). *Sex i Sverige: om sexuallivet i Sverige 1996*. 3.uppl. Stockholm: Folkhälsoinstitutet

Meeuwisse, Anna, Swärd, Hans, Eliasson-Lappalainen, Rosmari & Jacobsson, Katarina (red.) (2008). *Forskningsmetodik för socialvetare*. 1. utg. Stockholm: Natur & kultur

Månsson, Sven-Axel (2012), *Kinsey och den moderna sexualitetsforskningens genombrott*. I Plantin, Lars & Månsson, Sven-Axel (red.). *Sexualitetsstudier*. 1. uppl. Stockholm: Liber

Nilsson, Agneta (2009), *Om sex- och samlevnadsundervisningens kvalitet och ämnesövergripande arbete*. I Magnusson, Chris & Häggström-Nordin, Elisabet (red.) Ungdomar, sexualitet och relationer. 1. uppl. Lund: Studentlitteratur

RFSU (2010a), "Sex och Politik" (elektronisk)

<http://www.rfsu.se/sv/Sex-och-politik/Ottar/Ottar-rapport/Arkiv-2004-2002/RFSU-i-varlden-2003/Oktober-2003/Tio-ar-sedan-Kairo--framsteg-eller-backlash/> (2013-12-12)

RFSU (2010b), "Om RFSU" (elektronisk)

<http://www.rfsu.se/sv/Om-RFSU/RFSUs-historia/Viktiga-artal-och-reformer/> (2013-12-12)

Skolverket (2013), *Sex och samlevnadsundervisning i gymnasieskolan: Sexualitet, relationer och jämställdhet i de gymnasiegemensamma ämnena*. Stockholm: Skolverket

Statens Folkhälsoinstitut (2011), *Sexualitet och reproduktiv hälsa*. Östersund: Statens Folkhälsoinstitut

Socialstyrelsen (2011), *Att förebygga HIV och STI bland ungdomar och vuxna: kunskap och vägledning för hälso- och sjukvården och andra intresserade aktörer*. Stockholm: Socialstyrelsen

Tikkanen, Ronny, H, Abelsson, Jonna & Forsberg Margareta (2011), *UngKAB09. Kunskap, attityder och sexuella handlingar bland unga. Skriftserien 2011:1*. Göteborg: Göteborgs Universitet.

Trotter, J, Crawley, M, Duggan, L, Foster, E & Levie, J (2009), "Reflecting on what? Addressing sexuality in social work", *Practice: Social work in Action*, 21:1, 5-15

United Nations (2013), "Background" (elektronisk)

<http://www.un.org/millenniumgoals/bkgd.shtml> (2013-11-27)

Vetenskapsrådet (2002), *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*, Stockholm.

Williams, D.J., Prior, Emily & Wegner, Jenna (2013), "Resolving social problems associated with sexuality: can a 'sex-positive' approach help?" *Social work*, 58:3, 273-276

Winther Jørgensen, Marianne & Phillips, Louise (2000), *Diskursanalys som teori och metod*.
Lund: Studentlitteratur

World Health Organization (2013), "Defining sexual health" (elektronisk),
<http://www.who.int/reproductivehealth/topics/sexual_health/sh_definitions/en/index.html>
(2013-10-29)

8 Bilaga 1

Informationsbrev

Hej, Mitt namn är Camilla Andersson Kljucevic och jag studerar på Socialhögskolan vid Lunds Universitet. Jag ska under hösten skriva mitt examensarbete på termin 6 i socionomutbildningen. Jag vill inledningsvis tacka dig som tar dig tid att läsa igenom detta informationsbrev och jag hoppas att du är intresserad av att delta i min studie.

Om studien

I mitt examensarbete vill jag undersöka om och hur skolkuratorer förhåller sig till olika aspekter av sexualitet i arbetet med högstadie- och gymnasieungdomar. De teman som uppsatsen och intervjun kommer att kretsa kring är:

- Anses ett sexualitetsperspektiv ingå i skolkuratorns uppdrag och vilket utrymme får det i praktiskt arbete?
- Hur upplevs den egna kompetensen i förhållande till att arbeta med frågor som rör sexualitet?
- Hur tänker skolkuratoren kring att förhålla sig till olika aspekter av sexualitet i arbetet med ungdomar?

Gällande intervjun vore det bra om denna kan genomföras så snart som möjligt, men senast i vecka 48. Jag är flexibel gällande såväl dag som tid. Det är svårt att på förhand säga hur lång tid intervjun kommer ta men hoppas på att du har möjlighet att avsätta ca en timme för detta.

Om ditt deltagande

Deltagandet i studien är frivilligt och du har när som helst möjlighet att dra dig ur om du inte längre vill delta. Uppsatsen uppfyller krav om anonymitet i förhållande till dig som väljer att delta och det är endast för min uppsats som intervjumaterialet kommer att användas. Min förhoppning är även att jag får banda intervjun för att underlätta i mitt arbete. Intervjun kommer mynna ut i en analys av dina och andra skolkuratorers tankar och erfarenheter av att arbeta utifrån ett sexualitetsperspektiv. Uppsatsen kommer att publiceras i Lunds Universitets uppsatsbas och finnas tillgänglig för andra att läsa.

Slutligen...

Jag är tacksam om du vill ställa upp för en intervju och att du återkommer till mig med besked så snart som möjligt, oavsett om du väljer att delta eller inte. Även vid övriga frågor eller funderingar är du varmt välkommen att kontakta mig eller min uppsatshandledare.

Med vänlig hälsning,

Camilla Andersson Kljucevic

Handledare: Dolf Tops

9 Bilaga 2

Intervjuguide

Bakgrund

Hur länge har du jobbat som skolkurator? Utbildning?

Har du jobbat med något annat tidigare?

Beskrivning av kuratorsroll, arbetsuppgifter, ärenden/problematik

Har du några riktlinjer/handlingsplaner att förhålla dig till i ditt arbete?

Kunskap om sexualitet

- Hur tänker du kring sexualitet i förhållande till ditt arbete som skolkurator?
- Hur ser du på den kunskap du har kring ungas sexualitet? (vanor, risk/friskfaktorer)
- Hur har du fått den kunskap du har? (utbildning, jobbet, självstudier...)
- Tycker du att din kunskap om sexualitet är tillräcklig i förhållande till kuratorsarbetet?
Vad saknas?
- Har du någon uppfattning om andra kurators kunskap i ämnet?

Relevans för skolkuratorns arbete

- Vad ingår i begreppet sexualitet för dig i ditt arbete?
- Hur arbetar du med frågor om sexualitet? (samtal, undervisning, projekt, annat?)
- Tycker du det är viktigt att arbeta med frågor om sexualitet som skolkurator? Varför?
- Är det någon aspekt som du tycker är särskilt viktigt att fokusera på?
- Hur prioriteras frågor om sexualitet jämfört med andra frågor som alkohol, narkotika, familjesituation, kompisrelationer...?
- Ser du några nackdelar med att arbeta utifrån ett sexualitetsperspektiv?

Andra professioner

- Vet du hur andra professioner på skolan arbetar med sexualitet?
- Samarbetar du med någon på skolan på något sätt? Någon utanför skolan? Hur?
- Har du en gräns för vad du arbetar med och vad som hänvisas till någon annan?

Sammanhang och omständigheter

- Hur ofta blir frågor om sexualitet aktuella i ditt arbete?
- I vilka sammanhang?
- Återkommer det i någon särskild problematik? (Mobbing? Relationsproblem? Identitetsproblem? Trakasserier? Familjeförhållande? Narkotika? Alkohol? Undervisning? Annat?)
- Hur förhåller du dig till frågor om sexualitet?
  - Direkt (i samtal och diskussion kring sexualitet), och/eller
  - Indirekt (förhållningssätt, sätt att ställa frågor, lämna information)
- På vems initiativ blir sexualitet en del av ditt arbete? (Elev, kurator, lärare, sköterska, förälder)

Upplevelser och tankar

- Hur känns det för dig att prata om sexualitet med elever? Varför?
(Lätt? Svårt? Obekvämt? Intressant?)
- Hur reagerar elever på att prata om sexualitet?
- Närmar du dig frågor om sexualitet på något särskilt sätt?
- Är det någon skillnad i hur du närmar sig sådana frågor jämfört med att fråga om alkohol/familj/vänner etc.?
- Har du någon idealbild av hur skolkuratorer borde arbeta med frågor om sexualitet?

Avslutningsvis

Något annat du vill tillägga som inte kommit upp?